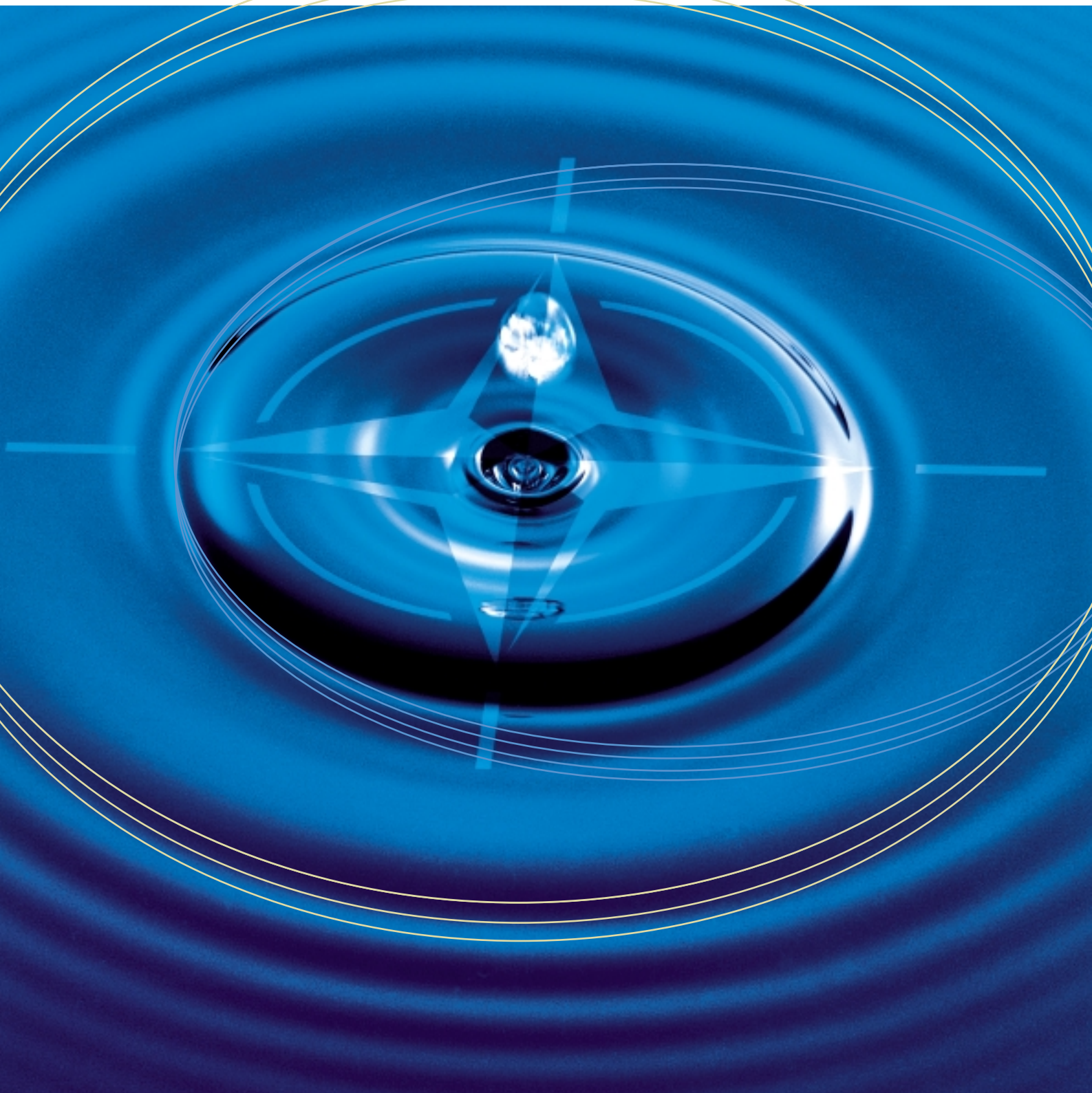

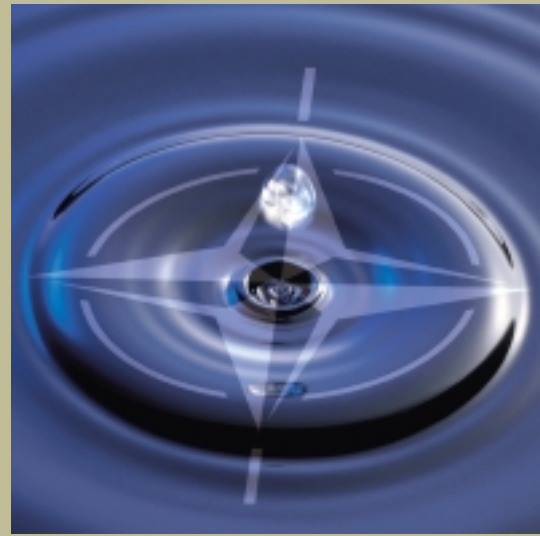

NATO
+
OTAN

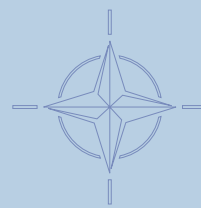
TRANSFORMOVANÉ NATO

TRANSFORMOVANÉ NATO

Názov bývalej Juhoslovanskej republiky Macedónsko je v tejto publikácii označený hviezdíčkou,
ktorá odkazuje na nasledovnú poznámku:
Turecko uznáva bývalú Juhoslovanskú republiku Macedónsko pod jej ústavným názvom.

OBSAH

1.	Účel Aliancie a jej základné bezpečnostné úlohy	2
2.	Jadro transatlantického partnerstva	6
3.	Posilňovanie obranných spôsobilostí	9
4.	Meniaca sa úloha síl NATO	12
5.	Rozširovanie bezpečnosti prostredníctvom partnerstva	16
6.	Otváranie Aliancie novým členom	20
7.	Budovanie nových vzťahov s Ruskom	22
8.	Osobitné partnerstvo s Ukrajinou	26
9.	Dialóg so stredomorskými krajinami	28
10.	Udržiavanie mieru a krízový manažment	30
11.	Odpovede na civilné núdzové situácie	34
12.	Spolupráca v oblasti vedy a životného prostredia	36
13.	Ako NATO pracuje	40
14.	Zmena a kontinuita	44

Základným účelom Severoatlantickej aliancie je chrániť slobodu a bezpečnosť všetkých jej členov v Európe a Severnej Amerike v súlade so zásadami Charty Organizácie spojených národov. Aliancia na dosiahnutie tohto cieľa využíva svoj politický vplyv a vojenské kapacity v závislosti od charakteru bezpečnostných výziev, pred ktorými stoja členské štáty. Ako sa mení strategické prostredie, tak sa mení aj spôsob, akým NATO reaguje na bezpečnostné výzvy. Aliancia naďalej zachováva stabilitu v euroatlantickom priestore, a zároveň sa vyvíja tak, aby mohla úspešne čeliť novým hrozbám ako terorizmus a iné bezpečnostné výzvy aj mimo jej tradičnej oblasti zodpovednosti.

Organizácia Severoatlantickej zmluvy (NATO) je jednou z kľúčových štruktúr, prostredníctvom ktorej jej členovia realizujú svoje bezpečnostné ciele. Je medzivládnu organizáciou, v ktorej si členské krajiny zachovávajú svoju úplnú zvrchovanosť a nezávislosť. Slúži ako fórum pre konzultácie a prijímanie rozhodnutí o otázkach, ktoré ovplyvňujú bezpečnosť členských štátov. Štruktúry NATO umožňujú uskutočňovať nepretržité konzultácie, koordináciu a spoluprácu medzi členmi v politických, vojenských, ekonomických a ostatných aspektoch bezpečnosti ako aj spoluprácu v nevojenských oblastiach, ako sú veda, informácie, životné prostredie či pomoc pri odstraňovaní následkov katastrof.

V štyroch kolách rozširovania pribudli k 12 zakladajúcim členom NATO – Belgicku, Kanade, Dánsku, Francúzsku, Islandu, Taliansku, Luxembursku, Holandsku, Nórsku, Portugalsku, Spojenému kráľovstvu Veľkej Británie a Severného Írska a Spojeným štátom americkým – ďalší spojenci: Grécko a Turecko (1952), Nemecko (1955), Španielsko (1982) a Česká republika, Maďarsko a Poľsko (1999). V roku 2004 sa členmi Aliancie stalo ďalších sedem krajín: Bulharsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko.

Kolektívna obrana

Aliancia je založená na zásade, že bezpečnosť každej členskej krajiny závisí na bezpečnosti všetkých ostatných. Ak je ohrozená bezpečnosť ktorejkoľvek z nich, týka sa to všetkých. Podpísaním Washingtonskej zmluvy, zakladajúcej listiny NATO, sa každý štát zaväzuje rešpektovať túto zásadu a zdieľať riziká, zodpovednosť ako aj výhody kolektívnej obrany. Tiež to znamená, že mnohé aspekty obranného plánovania a prípravy, ktoré vykonávala predtým každá krajina sama, sú uskutočňované spoločne. Náklady na zabezpečenie zariadení, potrebných na spoločný efektívny výcvik a pôsobenie ich ozbrojených síl, členské štáty taktiež znášajú spoločne.

Každá krajina si zachováva nezávislosť a slobodu rozhodovania, avšak spoločným plánovaním a zdieľaním zdrojov môžu členské štáty kolektívne požívať omnoho vyššiu úroveň bezpečnosti, než akú by dokázali dosiahnuť individuálne. Toto zostáva základnou zásadou bezpečnostnej spolupráce v rámci NATO.

Transatlantické prepojenie

Washingtonská zmluva z roku 1949 nemá v moderných dejinách obdobu. Nielenže sa jej podpísaním znížilo riziko vonkajšej agresie, ale následne sa postupne zblížili hlavné európske krajiny, ktoré v minulosti často proti sebe viedli vojny, riziko ktorých sa založením NATO prakticky vylúčilo. Členské štáty Aliancie sa vlastne stali vzájomne závislými a zdieľaním bezpečnosti dokázali efektívne spolupracovať v mnohých oblastiach, aby tak zvýšili svoju prosperitu. Washingtonská zmluva má však ešte širší význam. Vytvorením bezpečnostného partnerstva medzi európskymi členmi Aliancie a Spojenými štátmi americkými a Kanadou Zmluva stelesnila trvalé transatlantické prepojenie medzi Európou a Severnou Amerikou.

Transformácia NATO

Keď bola v roku 1949 založená Aliancia, Sovietsky zväz bol považovaný za hlavnú hrozbu slobody a nezávislosti Západnej Európy. Komunistická ideológia, politické ciele a metódy i vojenské kapacity Sovietskeho zväzu znamenali, že nech boli jeho skutočné úmysly akékoľvek, žiadna západná vláda si nemohla dovoliť ignorovať možnosť konfliktu. Výsledkom bolo, že od roku 1949 do konca 80. rokov minulého storočia – obdobia známeho ako Studená vojna – bolo hlavnou úlohou Aliancie zachovať dostatočné vojenské spôsobilosti na obranu svojich členov proti akejkoľvek forme agresie zo strany Sovietskeho zväzu a Varšavskej zmluvy. Stabilita, ktorú NATO v tomto období poskytovalo, pomohla západnej Európe ako celku po 2. svetovej vojne znovu vybudovať svoju prosperitu, vytvoriť dôveru a predvídateľnosť, ktoré sú predpokladom hospodárskeho rastu.

Za uplynulých vyše päťdesiat rokov sa politika a stratégie Aliancie nepretržite vyvíjala v závislosti od meniaceho sa strategického prostredia. Od

konca Studenej vojny sa transformovali zásadným spôsobom, aby odrážali rozhodujúce zmeny v politickom a vojenskom prostredí Európy a reagovali na vynárajúce sa bezpečnostné hrozby. Okrem toho sa chápanie pojmu obrana rozšírilo tak, že dnes zahŕňa aj dialóg a praktickú spoluprácu s krajinami mimo Aliancie ako najlepší prostriedok na posilnenie euroatlantickej bezpečnosti.

NATO dnes predstavuje oveľa viac než len obrannú alianciu. NATO sa otvorilo bývalým protivníkom a teraz pracuje na budovaní a zachovaní mieru a bezpečnosti v celej euroatlantickej oblasti. Aby to Aliancia mohla dosiahnuť, priberá stále väčší počet úloh a zavádza pružnejšie, inovatívnejšie a pragmatickejšie prístupy riešenia otázok, ktoré sú nevyhnutne zložité. V tomto procese bola ústredná úloha NATO pre bezpečnosť v euroatlantickej oblasti posilnená a mnohé partnerské krajiny sa usilujú o získanie členstva v Aliancii. Tri krajiny strednej a východnej Európy – Česká republika, Maďarsko a Poľsko – tento cieľ dosiahli už v roku 1999. Ďalších sedem - Bulharsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko - sa stalo členmi v roku 2004.

Transformáciu NATO počas uplynulého desaťročia charakterizuje rad vizionárskych iniciatív, ktoré predstavujú konkrétne, vysoko praktické reakcie na nové bezpečnostné výzvy a príležitosti bezpečnostného prostredia po Studenej vojne. Patria medzi ne Partnerstvo za mier, osobitné vzťahy s Ruskom a Ukrajinou, dialóg so stredomorskými krajinami, Akčný plán členstva na pomoc aspirujúcim krajinám splniť štandardy NATO a efektívna spolupráca s Európskou úniou, Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) a OSN. NATO sa aktívne vyrovnáva s vyvíjajúcimi sa bezpečnostnými výzvami prostredníctvom svojich operácií krízového manažmentu na Balkáne a prostredníctvom svojho záväzku

pôsobiť vtedy a tam, kde to bude potrebné v záujme boja proti terorizmu a ďalším novým hrozbám aj mimo euroatlantickej oblasti.

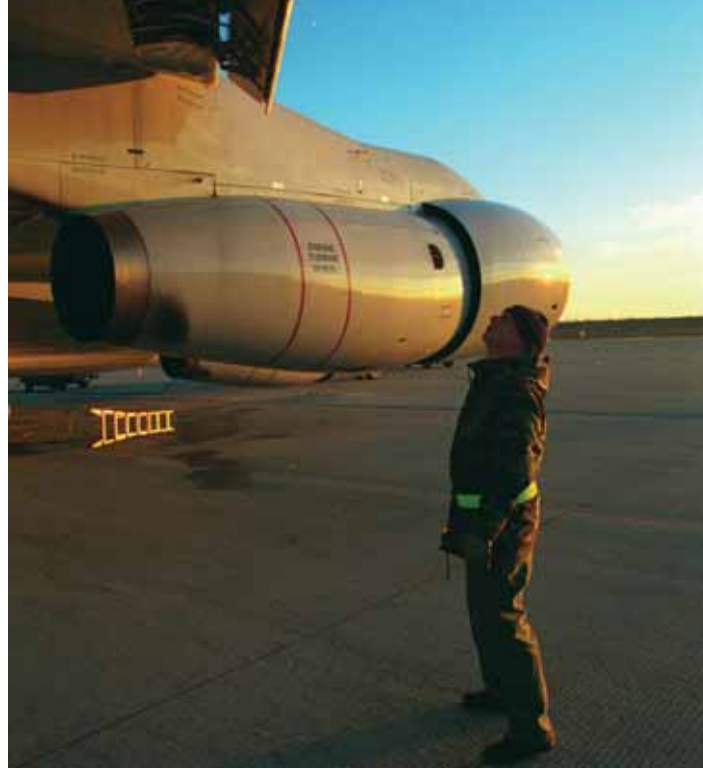
Okrem toho Aliancia prispôsobuje a posilňuje aj svoje vojenské spôsobilosti, aby zlepšila svoju schopnosť plniť nové misie. Preto boli na Pražskom samite v novembri 2003 prijaté tri kľúčové iniciatívy: vytvorenie Síly rýchlej reakcie NATO (NATO Response Force - NRF); reforma veliacej štruktúry a Pražský záväzok spôsobilostí (Prague Capabilities Commitment - PCC), v rámci ktorého sú nedostatky vo vojenských spôsobilostiach riešené individuálnymi záväzkami a spoločnými iniciatívami spolupráce členských krajín.

Základné bezpečnostné úlohy

Strategická koncepcia Aliancie, ktorá explicitne vymenováva ciele a základné bezpečnostné úlohy NATO, poskytuje usmernenie pre používanie politických a vojenských prostriedkov ich realizácie. Prvé zverejnenie tohto dokumentu v roku 1991 predstavovalo jasný rozchod s minulosťou. Porovnateľne citlivé a významné strategicko-plánovacie materiály boli počas Studenej vojny pochopiteľne utajované.

Súčasná strategická koncepcia NATO zverejnená v roku 1999 charakterizuje bezpečnostné riziká, pred ktorými stojí Aliancia, ako „mnohosmerné a ťažko predvídateľné“. Základnými bezpečnostnými úlohami Aliancie sú:

- pôsobiť ako základ stability v euroatlantickej oblasti;
- slúžiť ako fórum pre konzultácie o bezpečnostných otázkach;
- odstrašovať a brániť pred akoukoľvek hrozbou agresie voči ktorémukoľvek členskému štátu NATO;
- prispievať k efektívnej prevencii konfliktov a aktívne sa zapájať do krízového manažmentu;

- podporovať rozsiahle partnerstvo, spoluprácu a dialóg s ostatnými krajinami v euroatlantickej priestore.

Strategická koncepcia z roku 1999 pri hodnotení predvídateľných bezpečnostných výziev a rizík usudzuje, že strategické prostredie sa bude i naďalej meniť pozitívnym spôsobom a že Aliancia spolu s inými organizáciami zohráva základnú úlohu v posilňovaní euroatlantickej bezpečnosti od konca Studenej vojny.

Hoci hrozba všeobecného vojenského konfliktu v Európe prakticky zmizla, členovia Aliancie a ostatné krajiny v euroatlantickej regióne stoja pred inými rizikami a neistotami vrátane etnických konfliktov, porušovania ľudských práv, politickej nestability a ekonomickej neistoty. Okrem toho šírenie jadrových, biologických a chemických zbraní a ich nosičov vyvoláva vážne obavy a rozširovanie technológií by mohlo viesť k ľahkému prístupu potenciálnych protivníkov k vysoko rozvinutým vojenským spôsobilostiam.

Aliancia musí zohľadňovať aj globálny kontext, pretože jej bezpečnosť by mohli ovplyvniť aj širšie riziká, vrátane teroristických útokov, sabotáží, organizovaného zločinu a prerušenia tokov životne dôležitých zdrojov. Od zverejnenia Strategicko-koncepcie z roku 1999 a zvlášť po útokoch na Spojené štáty americké 11. septembra 2001 sa zásadne prehodnocuje hrozba terorizmu a riziko, ktoré predstavujú neúspešné štáty.

Prvé uplatnenie článku 5

Článok 5 je ústredným ustanovením Washingtonskej zmluvy, zakladajúceho zmluvného dokumentu NATO, ktorý hovorí, že ozbrojený útok na jedného spojencu je považovaný za útok proti všetkým. Po aktivovaní článku 5 sa každý spojenec v konzultácii s ostatnými rozhodne, ako by mohol najlepšie prispieť k akcii, potrebnej pre obnovenie a zachovanie bezpečnosti severoatlantického priestoru.

Článok 5 bol prvý raz uplatnený 12. septembra 2001 hneď po teroristických útokoch proti Spojeným štátom, ku ktorým došlo 11. septembra. Uplatnenie tohto článku bolo najprv predbežné a spojenci čakali na potvrdenie, že útoky prišli zo zahraničia. To bolo preukázané 2. októbra 2001, kedy americkí predstavitelia predložili Severoatlantickej rade zistenia vyšetrovania útokov, v ktorých usudzovali, že zodpovednosť za útoky niesla teroristická sieť al-Kajdá.

Spojenci 4. októbra 2004 rozhodli o sérii opatrení na pomoc protiteroristickému snaženiu pod vedením USA. Opatrenia zahŕňali posilnenie zdieľania spravodajských informácií, všeobecné povolenia preletov, prístupu k prístavom a letiskám pre americké a iné spojenecké lietadlá v rámci operácií proti terorizmu, rozmiestnenie časti stálej námornej flotily NATO vo východnom Stredomorí a lietadiel Aliancie so vzdušným systémom včasnej výstrahy a navedenia (AWACS) v USA. Okrem toho jednotliví spojenci prispievajú v reakcii na žiadosť USA podľa svojich zdrojov a spôsobilostí. Pomoc zahŕňa vojenskú podporu ako aj právne a finančné opatrenia na prerušenie toku príjmov teroristickým organizáciám.

Úlohy NATO pri zaistovaní bezpečnosti svojich členov a preberaní nových úloh zameraných na rozšírenie bezpečnosti a stability do blízkeho okolia vychádzajú z dlhodobého partnerstva medzi európskymi a severoamerickými členskými krajinami. Spustošený stav európskych krajín po 2. svetovej vojne mal za následok ich vysokú bezpečnostnú závislosť na Spojených štátoch a Kanade. Severoamerickí spojenci rozmiestnili veľký počet ozbrojených síl na európskej pôde. Od prvých dní Aliancie tieto sily zohrávajú životne dôležitú úlohu v bezpečnosti Európy – úlohu, ktorá stojí v centre koncepcie transatlantickej bezpečnosti a ktorá je nepostrádateľným pilierom Aliancie.

V priebehu rokov sa počet severoamerických síl v Európe postupne znižoval. Väčšinu síl, ktoré má Aliancia k dispozícii na obranu Európy, už po mnoho rokov poskytujú európski spojenci. Okrem toho väčšinu síl pre operácie na udržiavanie mieru pod vedením NATO na Balkáne, ktoré podporuje aj významný kontingent jednotiek z partnerských krajín a ostatných nečlenských krajín NATO, poskytujú európski spojenci.

Napriek tomu Spojené štáty i naďalej preberajú neúmerný podiel nákladov bezpečnosti Aliancie a nerovný podiel zodpovednosti za akcie Aliancie, ktorý je výsledkom nerovnováhy medzi vojenskými spôsobilosťami Spojených štátov

a ostatných spojencov. Využívajúc tzv. mierové dividendy plynúce z ukončenia Studenej vojny začiatkom 90. rokov minulého storočia, európski spojenci a Kanada nerealizovali investície potrebné na prispôbenie svojich vojenských spôsobilostí novým bezpečnostným výzvam. Zostávajú závislí na Spojených štátoch v mnohých kľúčových oblastiach, ako sú napr. spôsobilosti leteckej prepravy potrebné pre rýchle rozmiestnenie vojenských síl, satelitné komunikácie a ostatné oblasti vyspelých technických spôsobilostí.

Deficity v európskych obranných spôsobilostiach sa po prvý raz dostali do centra pozornosti počas balkánskych konfliktov v 90. rokoch, ktoré ukázali, že európske krajiny nedokážu zabrániť šíreniu konfliktu bez podpory Spojených štátov. Koncom 90. rokov NATO a Európska únia (EÚ) rozbehli osobitné iniciatívy na posilnenie obranných spôsobilostí. V roku 1999 sa obe organizácie dohodli na vytvorení strategického partnerstva.

Poučenie z Balkánu

Keď začiatkom 90. rokov prepukla v Bosne a Hercegovine občianska vojna, Európska únia vyslala pozorovateľov na monitorovanie dodržiavania rezolúcií OSN, ale nemala politický mandát ani vojenské sily, aby urobila viac. Organizácia Spojených národov rozmiestnila jednotky, ale tieto

boli viac prispôsobené potrebám operácií na udržiavanie mieru než na jeho presadzovanie. Čoskoro bolo jasné, že nič iné len sila môže boje ukončiť. Aliancia sa spočiatku zdráhala zapojiť sa, keďže dôsledky použitia síl NATO mimo vlastného územia členských krajín NATO ešte neboli v Aliancii dôkladne prediskutované. Avšak ako sa situácia zhoršovala, NATO sa v období rokov 1992 a 1995 stále viac angažovalo a poskytovalo vojenskú podporu na monitorovanie a vykonávanie rezolúcií a sankcií OSN. Nakoniec, keď bola na konci roku 1995 podpísaná mierová dohoda sprostredkovaná USA, jej realizáciu zabezpečovali jednotky pod vedením NATO o sile 60.000 príslušníkov, z čoho 20.000 bolo z USA.

O štyri roky neskôr, keď eskalovalo násilie v Kosove a humanitárna kríza sa zhoršila, bolo to opäť NATO, kto po zlyhaní všetkých pokusov o mierové riešenie realizoval vojenskú operáciu. Táto kríza opäť potvrdila nedostatky, ktoré už boli identifikované v európskych obranných spôsobilostiach predtým. Počas leteckej operácie väčšinu bojových úloh uskutočňovali americké lietadlá. Keď následne došlo na rozmiestnenie síl na udržiavanie mieru v Kosove, trvalo niekoľko mesiacov, kým požadované sily dosiahli plný počet.

V súčasnosti Európe chýbajú potrebné spôsobilosti na iniciovanie a udržanie vojenskej operácie takého druhu, aký nakoniec ukončil oba balkánske konflikty - bosniacký i kosovský. Preto Európska únia uskutočňuje vážne kroky smerujúce k posilneniu jej spôsobilostí a Aliancia s Úniou pracujú na zlepšení vzájomnej spolupráce (pozri *d'alšiu kapitolu*). Dohodnutý rámec pre ich spoluprácu umožnil NATO odovzdať Európskej únii misiu v bývalej Juhosl-

ovanskej republike Macedónsko*, kde boli na prekonanie krízy v krajine a na žiadosť jej prezidenta rozmiestnené sily NATO od roku 2001 (pozri *kapitolu 10*). V marci 2003 Európska únia od Aliancie prevzala a s využitím prostriedkov NATO rozbehla operáciu Concordia. NATO poskytovalo dôležitú plánovaciu a logistickú podporu jednotkám pod vedením EÚ. Okrem toho sa v júli 2003 NATO a Európska únia dohodli na spoločnom strategickom prístupe voči oblasti Západného Balkánu a v súčasnosti diskutujú o možnosti, ako Európska únia môže, za podpory NATO, prevziať ku koncu roka 2004 zodpovednosť za bezpečnosť v Bosne a Hercegovine.

Posilnenie európskych spôsobilostí

Pôvodne to boli balkánske skúsenosti, ktoré podnietili európske krajiny konať. Európska únia zvýšila svoje úsilie rozvinúť Európsku bezpečnosťnú a obrannú politiku, ktorej by zodpovedali potrebné spôsobilosti pre riešenie kríz. Spočiatku plnila obranné a bezpečnostné úlohy v mene EÚ Západoeurópska únia (ZEÚ)¹. Na samite EÚ v Helsinkách v decembri 1999 však Únia rozhodla, že v budúcnosti bude rozvíjať svoju vlastnú úlohu v bezpečnosti a obrane a začala pracovať na tvorbe potrebných štruktúr. Taktiež si stanovila tzv. Hlavný cieľ (Headline Goal) vybudovať do roku 2003 spôsobilosť rozmiestniť a udržať po dobu najmenej jedného roka sily rýchleho nasadenia v počte až 60.000 vojakov.

Samotná Aliancia sa zaviazala posilniť svoj európsky pilier budovaním účinnej Európskej bezpečnostnej a obrannej identity. Cieľom tejto iniciatívy je podporiť Európsku úniu v jej úsilí

¹ Západoeurópska únia: založená na základe Bruselskej zmluvy o hospodárskej, sociálnej a kultúrnej spolupráci a o kolektívnej sebaobrane z roku 1948, podpísanej Belgickom, Francúzskom, Luxemburskom, Holandskom a Spojeným kráľovstvom. Postupne k zmluve pristúpili Nemecko, Grécko, Taliansko, Portugalsko a Španielsko. Funkcie súvisiace s krízovým manažmentom a humanitárnymi úlohami prevzala po rozhodnutiach prijatých na samite EÚ v Helsinkách v roku 1999 Európska únia. Závazky vyplývajúce z Bruselskej zmluvy súvisiace s kolektívnou obranou zostávajú nezmenené a stráži ich zoštiehlený sekretariát ZEÚ.

rozvinúť dôveryhodnú bezpečnostnú úlohu a súčasne napomôcť vytvoriť silnejší a vyváženejší transatlantický vzťah tým, že európskym spojencom sa umožní efektívnejšie prispievať do misií a činností Aliancie. S týmto cieľom NATO v 90. rokoch začalo proces, ktorý by zaisťoval skutočnú európsku spôsobilosť krízového manažmentu bez zbytočnej duplikácie vojenských prostriedkov a spôsobilostí, ktoré sú už k dispozícii v NATO. Jadrom tohto procesu bola koncepcia „oddeliteľných ale nie oddelených síl“, ktorá by umožnila využívať prostriedky a spôsobilosti NATO v možných operáciách na riešenie kríz pod vedením EÚ.

Vrcholní predstavitelia krajín NATO na samite vo Washingtone v apríli 1999 podporili úsilie Európskej únie stať sa aktérom v otázkach bezpečnosti vlastným pričinením a vyjadrili svoju pripravenosť definovať a prijať potrebné dohody o sprístupnení nevyhnutných častí vojenských prostriedkov a spôsobilostí NATO pre operácie pod vedením EÚ pre prípady reakcie na krízové situácie, v ktorých NATO ako celok nebude vojensky angažované. Po Helsinskom samite EÚ v decembri toho istého roku začala Aliancia diskusiu a konzultácie s EÚ o spolupráci.

Odvtedy boli definované nové formy spolupráce NATO a Európskej únie. Obe organizácie vydali v decembri 2002 spoločné vyhlásenie o strategickom partnerstve a v marci 2003 odsúhlasili sadu dokumentov o spolupráci v krízovom manažmente vrátane dohôd známych ako „Berlín Plus“, ktoré upravujú využívanie prostriedkov a spôsobilostí NATO pre operácie pod vedením EÚ. Tým dostalo strategické partnerstvo vecný obsah a otvorila sa cesta ku koordinovaným aktivitám. Stále styčné zastúpenia medzi NATO a EÚ umožnia väčšiu spoluprácu a konzultácie na operačnej úrovni. Bola dosiahnutá dohoda o vytvorení Bunky EÚ vo Vrchnom veliteľstve spojeneckých síl v Európe (SHAPE) so sídlom v belgickom Mons a o zastúpení NATO vo Vojenskom štábe EÚ.

NATO a Európska únia tiež uzavreli dohodu, ktorá má zaručiť konzistentnosť, transparentnosť a vzájomné posilňovanie v rozvíjaní spôsobilostí využiteľných pre obe organizácie. V máji 2003 sa uskutočnilo prvé zasadnutie Spoločnej skupiny NATO a EÚ pre vojenské spôsobilosti. Iniciatívy na posilnenie obranných spôsobilostí Aliancie (pozri kapitolu 3) by mali byť v súlade s Akčným plánom EÚ pre európske vojenské spôsobilosti (ECAP) a realizáciou Hlavného cieľa EÚ. Zároveň pomôžu dosiahnuť veľmi potrebné zlepšenie v spôsobilostiach európskych spojencov v kľúčových oblastiach.

Aliancia ostáva i naďalej základným nástrojom, prostredníctvom ktorého si jej členovia spoločne zaisťujú svoju kolektívnu obranu. Je základným kameňom euroatlantickej bezpečnosti a zachováva si svoj mandát a kapacitu vykonávať úlohy krízového manažmentu, presadzovania a udržiavania mieru. Cieľom bezpečnostnej spolupráce medzi NATO a EÚ je zvýšiť možnosti riešenia kríz a konfliktov, a to bez zbytočných duplikácií. Spolupráca posilní európske vojenské spôsobilosti, aby EÚ mohla v budúcnosti viesť operácie v prípade kríz, v ktorých Aliancia ako celok nebude zaangažovaná.

Spojenci vyvíjajú spoločné úsilie na posilnenie svojich obranných spôsobilostí, aby NATO bolo schopné nasadiť sily, ktoré sa môžu rýchlo presúvať kamkoľvek, kde sú potrebné, udržať operácie v priestore i čase a splniť ciele čo najrýchlejšie a najefektívnejšie s minimalizovaním neúmyselných škôd. Zachovanie primeraných vojenských spôsobilostí a jasnej pripravenosti kolektívne konať má i naďalej kľúčový význam v dnešnom bezpečnostnom prostredí. V prípade kríz, ktoré by mohli ohroziť bezpečnosť členov Aliancie, musia byť sily NATO schopné dopĺňať a posilňovať politické kroky, prispievať k zvládaniu kríz a ich mierovému riešeniu.

Úsilie zlepšiť spôsobilosti siaha k záverom samitu Aliancie vo Washingtone v apríli 1999, keď vrcholní predstavitelia členských krajín predostreli svoju víziu Aliancie pre 21. storočie, Aliancie, ktorá bude členstvom širšia, schopnejšia a pružnejšia, stále oddaná kolektívnej obrane, ale zároveň schopná vykonávať nové misie, vrátane prevencie konfliktov a aktívneho zapojenia do krízového manažmentu a krízových operácií. S cieľom zlepšiť obranné spôsobilosti NATO v kľúčových oblastiach lídri prijali Iniciatívu obranných spôsobilostí (DCI).

Iniciatíva DCI v nasledujúcich troch rokoch dosiahla pokrok v niektorých oblastiach, najmä v tých, ktoré si vyžadovali menej zdrojov. Nedostatky však pretrvávali v kritických spôsobilostiach, kde bola jej implementácia len pomalá. Medzitým sa naliehavosť nutnosti adaptácie a modernizácie ešte zvýšila v dôsledku nových a asymetrických hrozieb, to znamená hrozieb pochádzajúcich od protivníkov, ktorí sa usilujú využiť zraniteľné miesta moderných spoločností a vojensky silnejších veľmocí, pričom často bezohľadne využívajú nekonvenčné prostriedky, najmä terorizmus. Teroristické útoky na Spojené štáty v septembri 2001 zamerali pozornosť na hrozbu, ktorú predstavuje práve terorizmus. Následný zásah v Afganistane pod vedením USA zvýraznil pokračujúce nedostatky vo vojenských spôsobilostiach amerických spojencov.

Preto sa na Pražskom samite v novembri 2002 spojenci zaviazali k adresnejšiemu postupu posilnenia svojich vojenských spôsobilostí, ktorý je súčasťou širšieho balíka opatrení na zvýšenie efektívnosti budúcich operácií v celom spektre misií Aliancie, vrátane protiteroristických. Na zlepšenie obranných spôsobilostí Aliancie bol prijatý trojzložkový prístup: nová iniciatíva spôsobilostí - Pražský záväzok spôsobilostí (PCC); Sily rýchlej reakcie NATO (NRF); racionalizovaná štruktúra velenia. Navyše bola prijatá séria konkrétnych obranných iniciatív, zameraných špecificky na nové hrozby.

Zlepšenie spojeneckej interoperability a európskych kriticky dôležitých obranných spôsobilostí umožní európskym spojencom silnejšie a koherentnejšie prispievať do misií NATO. Takéto zlepšenia by sa mali tiež vzájomne posilňovať s úsilím Európskej únie vybudovať vojenské spôsobilosti a dosiahnuť jej Hlavný cieľ, teda vytvoriť rozmiestiteľné sily rýchlej reakcie vo veľkosti zboru.

Pražský záväzok spôsobilostí

Vo Washingtone prijatá iniciatíva DCI sa zameriavala na spôsobilosti, na ktoré ašpirovala Aliancia ako celok, avšak nebola schopná zapojiť do spoločného úsilia konkrétne národné záväzky. V rámci Pražského záväzku spôsobilosti jednotliví spojenci pevne a verejne prisľúbili uskutočniť konkrétne zlepšenia vo svojich kľúčových vojenských spôsobilostiach s konkrétnymi termínmi plnenia a monitorovaním realizácie na vysokej úrovni.

Medzi kľúčové oblasti patrí strategická letecká a námorná preprava; čerpanie paliva za letu, rozmiestniteľné jednotky bojovej podpory a jednotky tylového zabezpečenia; velenie, riadenie a komunikácia; sledovanie vzduch-zem; spravodajstvo, sledovanie a zameranie cieľa; bojová účinnosť vrátane presne navádzanej munície a potláčania nepriateľskej protivzdušnej obrany; a chemické, biologické, rádiologické a jadrové obranné spôsobilosti.

Posilnenie obranných spôsobilostí si bude vyžadovať zmenu priorit v obranných rozpočtoch mnohých spojencov, napríklad znížením počtov síl a presunutím zdrojov pre modernizáciu vybavenia. V mnohých prípadoch však lepšie plánovanie nebude stačiť, a bude pravdepodobne potrebné vyčleniť ďalšie finančné zdroje. V súčasnosti sa skúmajú nákladovo efektívne riešenia nedostatkov v obranných spôsobilostiach, ako sú napríklad spoločné využívanie vojenských spôsobilostí, zvýšenie úlohy špecializácie, spoločná akvizícia a mnohonárodné financovanie.

Implementáciou Pražského záväzku spôsobilostí sa zvýši počet veľkých dopravných lietadiel v Európe najmenej štyrikrát a spoločným využívaním zdrojov posilnia európski spojenci svoju schopnosť čerpania pohonných látok za letu. Do roku 2007 sa má zvýšiť objem neamerickej presne navádzanej munície leteckých síl až o 40%.

Sily rýchlej reakcie NATO

Sily rýchlej reakcie NATO (NRF) poskytnú „high-tech“, pružné, rýchlo rozmiestniteľné, interoperabilné a udržateľné sily, vrátane pozemných, námorných a leteckých prvkov, schopné realizovať celý rozsah misií Aliancie. Vybudovanie tejto sily vysokej pripravenosti bude tiež slúžiť ako katalyzátor zlepšenia vojenských spôsobilostí Aliancie a ich interoperability, aby mohla byť zaručená ich plynulá transformácia s cieľom účinne čeliť novým bezpečnostným výzvam.

Po prvej konferencii o tvorbe síl v júli 2003 bola v októbri 2003 vytvorená prvá prototypová sila NRF. Očakáva sa, že v októbri 2004 bude dosiahnutá počiatočná operatívna spôsobilosť a sily budú plne operačne schopné v októbri 2006.

Vtedy bude mať NRF k dispozícii približne 21.000 vojakov a špičkové bojové lietadlá, lode, obrnené vozidlá, bojové tylové zabezpečenie, logistiku, komunikácie a spravodajskú podporu. NRF bude schopná rozmiestnenia v krízovej oblasti do piatich dní a udržať sa v nej po dobu 30 dní.

Nová štruktúra velenia

Členské krajiny na samite v Prahe odsúhlasili náčrt štihlejšej, hospodárnejšej, účinnejšej a rozmiestniteľnejšej veliacej štruktúry pod dvomi strategickými veliteľstvami - jedným operačným a druhým funkčným. Podrobnosti novej štruktúry velenia boli špecifikované v júni 2003 a odrážajú potrebu menších, pružnejších a rýchlo rozmiestniteľných síl vhodnejších pre nové misie NATO. Počet spojeneckých veliteľstiev sa znížil z 20 na 11 a ich kompetencie boli redefinované.

Všetky operačné veliteľstvá sú teraz podriadené Spojeneckému veliteľstvu pre operácie (ACO) vo Vrchnom veliteľstve spojeneckých síl v Európe (SHAPE) so sídlom v belgickom Mons. Podporujú ich dve veliteľstvá spojeneckých síl, ktoré sú schopné vytvoriť pozemné veliteľstvá pre vševojskové mnohonárodné sily zvláštneho určenia (Combined Joint Task Force - CJTF) a stále spoločné veliteľstvá, z ktorých sa dajú vytvoriť námorné veliteľstvá vševojskových mnohonárodných síl zvláštneho určenia. CJTF sú pružné veliteľské štruktúry, ktoré umožňujú veliteľom čerpať sily z rôznych krajín tak, že sú v súlade so špecifickými požiadavkami konkrétnej vojenskej operácie.

Nové Spojenecké veliteľstvo pre transformáciu (ACT) dozerá na pokračujúcu transformáciu spôsobilostí Aliancie a podporuje interoperabilitu jej síl. ACT nahradil bývalé Atlantické veliteľstvo NATO a sídlo má v Norfolku, USA. ACT má však

svoje zastúpenie aj v Európe. Skutočnosť, že Vrchný veliteľ spojeneckých síl pre transformáciu je zároveň aj náčelníkom Spojeného veliteľstva síl USA, motora poháňajúceho interné zmeny v ozbrojených silách USA, prináša samozrejme výhody. ACT bude zohrávať kľúčovú úlohu v prispôsobovaní spôsobilostí a tvorbe doktrín pre nové Sily rýchlej reakcie NATO (NRF).

Boj proti novým hrozbám

Na Pražskom samite boli prijaté viaceré iniciatívy na posilnenie spôsobilostí Aliancie pre boj s terorizmom a ďalšími novými bezpečnostnými hrozbami. Odsúhlasená bola taktiež vojenská koncepcia obrany pred terorizmom. Spolupráca s partnerskými krajinami v tejto oblasti bola odštartovaná v podobe Akčného plánu proti terorizmu, ktorý je zameraný na výmenu spravodajských informácií a na zlepšenie pripravenosti civilného sektoru na možné chemické, biologické a rádiologické útoky proti civilnému obyvateľstvu a na pomoc pri odstraňovaní ich dôsledkov.

Na posilnenie spôsobilostí Aliancie proti jadrovým, biologickým a chemickým zbraňam

bolo odsúhlasených päť iniciatív: vytvorenie prototypu rozvinuteľného analytického laboratória; tím reakcie na udalosti; virtuálne centrum dokonalosti pre obranu pred takými zbraňami; zásoby NATO látok pre biologickú a chemickú obranu; a systém sledovania chorôb. Okrem týchto iniciatív štúdia realizovateľnosti protiraketovej obrany NATO skúma možnosti ochrany územia, síl a obyvateľstva členských štátov Aliancie pred plnou škálou raketových ohrození. Taktiež sú posilňované spôsobilosti obrany pred útokmi vedenými výpočtovou technikou.

Nový mnohonárodný Prápor chemickej, biologickej, rádiologickej a jadrovej obrany (CBRN) dosiahol počiatočnú operačnú spôsobilosť 1. decembra 2003. Prápor, ktorý má základňu v českom Liberci, má dosiahnuť konečnú operačnú spôsobilosť pre operácie NATO v júli 2004. V čase jeho vytvorenia sa formácia veľkosti práporu skladala z jednotiek 13 krajín: Belgicka, Kanady, Českej republiky, Maďarska, Talianska, Nórska, Poľska, Portugalska, Rumunska, Španielska, Turecka, Spojeného kráľovstva a USA.

Základnou úlohou spojeneckých síl od založenia NATO bolo zaručenie bezpečnosti a územnej celistvosti členských štátov. Úloha zaistovania bezpečnosti prostredníctvom odstrašovania a kolektívnej obrany zostáva naďalej jej základnou zodpovednosťou. Od konca Studenej vojny však úloha a organizácia síl NATO prešla veľkými zmenami s cieľom prispôbiť sa vyvíjajúcemu sa bezpečnostnému prostrediu a podporovať vojenskú spoluprácu s partnerskými krajinami.

Počas Studenej vojny sa obranné plánovanie NATO zaoberalo v prvom rade zachovaním spôsobilostí potrebných na obranu proti novej agresii zo strany Sovietskeho zväzu a Varšavskej zmluvy. Keď padol Berlínsky múr, niektorí tvrdili, že NATO už nie je potrebné. Avšak euroatlantická bezpečnosť sa stala zložitejšou a objavili sa mnohé nové hrozby prichádzajúce z geografických oblastí mimo Európy, vrátane niektorých neúspešných štátov, šírenia zbraní hromadného ničenia a ich nosičov a terorizmu. Nová bezpečnostná agenda Aliancie nadobudla jasné kontúry začiatkom 90. rokov, keď došlo k etnickým konfliktom na Balkáne a keď boli napokon sily NATO povolané, aby zohrávali úlohu v udržiavaní mieru a krízovom manažmente.

Nedávne teroristické útoky zo septembra 2001 proti USA a následné operácie v Afganistane zamerané na vykorenenie al-Kaidy, teroristickej skupiny zodpovednej za útoky, viedli k rastúcim obavám z hrozby predstavovanej terorizmom, neúspešnými štátmi a šírením zbraní hromadného ničenia. V súčasnosti jednotky NATO prispievajú k obrane pred terorizmom a zohrávajú širšiu úlohu v medzinárodných misiách na podporu mieru, ktoré po prvý raz v celej jeho histórii privádzajú NATO mimo euroatlantického priestoru. A tak hrozby, pred ktorými stojí Aliancia dnes, i keď potenciálne menej apokalyptické než počas Studenej vojny, sú predsa veľmi reálne, naliehavé a často nepredvídateľné.

Konvenčné sily NATO

Od konca Studenej vojny sa celková veľkosť konvenčných síl významne zmenšila. Od začiatku 90. rokov boli pozemné sily, vyčlenené členskými štátmi pre Alianciu, znížené o 35%; počet veľkých námorných lodí znížený o vyše 30% a letecké bojové roje o približne 40%. Väčšina síl už nie je udržiavaná v stave vysokej úrovne pohotovosti a reštrukturalizovala sa tak, aby kládla väčší dôraz na flexibilitu a mobilitu a umožnila Aliancii prevziať nové úlohy podpory mieru a krízového manažmentu, ako aj efektívne pracovať so silami z nečlenských krajín NATO.

Jedným príkladom spôsobu, akým nové okolnosti viedli k zmenám v spôsobe organizácie spojeneckých síl, je zavedenie koncepcie vševojskových mnohonárodných síl zvláštneho určenia (Combined Joint Task Force - CJTF). Táto koncepcia poskytuje pružnú štruktúru, ktorá umožňuje veliteľom využívať služby z rôznych krajín tak, aby zodpovedali špecifickým požiadavkám konkrétnej vojenskej operácie. Koncepcia CJTF taktiež napomáha integrácii nečlenských krajín NATO do operácií na podporu mieru pod vedením NATO a umožňuje vojenské operácie pod vedením EÚ s využitím prostriedkov a spôsobilostí NATO.

Nové úlohy NATO v krízovom manažmente a udržiavaní mieru (*podrobnejšie popísané v kapitole 10*) nadobúdali od polovice 90. rokov rastúci význam. V období rokov 1992 až 1995 sa jednotky NATO zapojili do vojenských aktivít v Bosne a Hercegovine na podpore operácie s mandátom OSN, pomáhali monitorovať a presadzovať sankcie OSN v Jadranskom mori, ako aj dodržiavanie bezletovej zóny nad Bosnou a Hercegovinou a poskytovali leteckú podporu Ochranným jednotkám OSN (UNPROFOR) na zemi. Letecké operácie, ktoré sa začali v auguste a septembri 1995 s cieľom ukončiť obliehanie Sarajeva, pomohli presunúť pomer síl bojujúcich strán a zabezpečiť mierové riešenie konfliktu. NATO následne s mandátom OSN rozmiestnilo v decembri 1995 v Bosne a Hercegovine mnohonárodné implementačné sily (IFOR) na realizáciu vojenských aspektov mierovej dohody.

Na jar roku 1999 bola posilnená úloha krízového manažmentu NATO, keď spojenci začali leteckú operáciu proti juhoslovanskému režimu s cieľom prinútiť ho splniť medzinárodné požiadavky ukončiť politické a etnické represie v Kosove. Následne Aliancia vyslala početné mnohonárodné sily na pomoc obnove stability v krajine.

O dva roky neskôr, teda začiatkom roka 2001, NATO spolupracovalo s novou demokratickou juhoslovanskou vládou na prevencii krízy v južnom Srbsku, obývanom početnou albánskou komunitou. Neskôr v tom istom roku sa NATO spolu s Európskou úniou zapojilo do preventívnej diplomacie v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko* s cieľom zabrániť prepuknutiu občianskej vojny v krajine a podnietiť rokovania o mierovom pláne. V lete 2001 bola v krajine rozmiestnená malá jednotka NATO, ktorej účelom bolo mierové odzbrojenie rebelov a zaistenie bezpečnosti medzinárodných pozorovateľov. Stabilita v krajine tak bola čoskoro obnovená.

Balkánske operácie umožnili jednotkám NATO nadobudnúť množstvo skúseností v operáciách na podporu mieru a krízového manažmentu a vo vedení mnohonárodných koalícií aj za účasti nečlenských krajín NATO. To robí z NATO neoceniteľný nástroj zaistovania bezpečnosti v súčasnom nevyspytateľnom prostredí. Od teroristických útokov 11. septembra 2001 sa od Aliancie stále viac očakáva, že bude prispievať k upevňovaniu bezpečnosti aj v tých nestabilných oblastiach, ktoré ležia mimo jej tradičného, euroatlantického priestoru pôsobenia.

V auguste 2003 súhlasila Aliancia s prevzatím velenia Medzinárodných stabilizačných a asisten-

čných síl (International Stabilisation and Assistance Forces - ISAF) v Afganistane, aby pomohla priniesť stabilitu neúspešnému štátu, ktorý dlho sužovala občianska vojna a ktorý poskytoval útočisko teroristom. NATO už predtým zohrávalo významnú podpornú úlohu prostredníctvom poskytnutia kolektívnych plánovacích kapacít spojencom, ktorí na seba prevzali vedenie síl ISAF. Nová, posilnená úloha NATO zaručuje kontinuitu operácie a prekonáva problém hľadania nových štátov na vedenie misie každých šesť mesiacov. Personál NATO operuje pod vlajkou ISAF a naďalej pracuje v rámci mandátu OSN, ktorý bol v októbri 2003 rozšírený tak, aby umožnil operácie aj mimo hlavného mesta Kábul.

Pôsobenie NATO v Afganistane je prvou misiou Aliancie mimo euroatlantického priestoru. Táto operácia je praktickým odrazom rozhodnutia prijatého ministrami zahraničných vecí NATO počas ich stretnutia v Reykjavíku v máji 2002, kedy sa členské krajiny zhodli, že „NATO musí dokázať nasadiť jednotky schopné rýchleho presunu kamkoľvek, kde sú potrebné a udržať svoju operáciu v čase i priestore“. Okrem toho, po zásahu pod vedením USA proti režimu Saddáma Hussaina NATO súhlasilo s poskytnutím podpory mnohonárodnej divízii pod vedením Poľska v strednom Iraku, konkrétne s tvorbou síl, logistickým zabezpečením, spojením a spravodajstvom. Aliancia je pripravená poskytnúť podobnú pomoc aj ďalším spojencom, ktorí o to požiadajú.

Bezpečnostné prostredie po 11. septembri 2001 bolo tiež svedkom klasického využitia námornej sily v boji proti novým hrozbám. Od októbra 2001 hliadkujú lode NATO v rámci operácie Aktívne úsilie vo východnom Stredomorí, kde monitorujú

lodnú dopravu s cieľom odhaliť a odstrašiť teroristické aktivity. Následne bola operácia rozšírená, aby na požiadanie mohla vykonávať aj sprevádzanie nevojenskej lodnej dopravy cez Gibraltársku úžinu ako aj kontrolu na palubách podozrivých lodí. Okrem odstrašovania terorizmu priniesli námorné operácie aj niektoré neočakávané prínosy a mali viditeľný účinok na bezpečnosť a stabilitu v priestore Stredozemného mora, ktorý má osoh pre obchod a ekonomickú činnosť.

Jadrové sily NATO

Politika NATO voči jadrovým zbraniam je jednou z tých oblastí vojenskej politiky, kde došlo v uplynulom desaťročí k najradikálnejším zmenám. Počas Studenej vojny zohrávali jadrové sily NATO ústrednú úlohu v stratégii Aliancie. Existencia významného počtu týchto síl, deklarovaná ochota vlád členských krajín udržiavať ich a uvažovať o ich použití mala za cieľ pôsobiť ako prostriedok odstrašenia, a to nielen proti použitiu jadrových zbraní inými krajinami, ale aj ako konečný odstrašujúci prostriedok proti akejkoľvek forme agresie.

V polovici 50. rokov bola stratégia „masívnej odvety“ postavená na odstrašovaní hrozbou, že NATO by na agresiu proti svojim členom reagovalo všetkými prostriedkami, ktoré má

k dispozícii, teda vrátane jadrových zbraní. V roku 1967 bola prijatá stratégia „pružnej odpovede“, ktorej cieľom bolo odstrašiť agresiu vytváraním neistoty v mysli potenciálnych útočníkov o charaktere reakcie NATO - či bude konvenčná alebo jadrová. NATO si zachovalo túto stratégiu až do konca Studenej vojny.

V súčasnosti zohrávajú jadrové zbrane v stratégii Aliancie oveľa menšiu úlohu. Každá z troch jadrových veľmocí NATO – USA, Veľká Británia a Francúzsko – výrazne znížila počet svojich jadrových zbraní, v niektorých prípadoch až o 80%. Všeobecne sa totiž uznáva, že okolnosti, za ktorých by sa mohlo uvažovať o použití týchto zbraní, sú mimoriadne vzdialené a zbrane nie sú zamierené proti žiadnej konkrétnej krajine alebo hrozbe.

Základný zmysel ostávajúcich jadrových síl je politický: zachovať mier a zabrániť donucovaniu tým, že riziko plynúce z agresie proti NATO je nevypočítateľné a neprijateľné. Spolu s konvenčnými, nejadrovými spôsobilosťami vytvárajú tieto sily neistotu pre každú krajinu, ktorá by mohla uvažovať o získaní politickej alebo vojenskej výhody prostredníctvom hrozby silou alebo použitím jadrových, biologických či chemických zbraní proti Aliancii.

Zároveň majú členovia NATO dlhodobý záväzok v oblasti kontroly jadrových zbraní, jadrového

odzbrojenia a zabránenia šíreniu jadrových zbraní. NATO tiež podporuje úsilie o rozumné a progresívne znižovanie počtu jadrových zbraní, ako aj úsilie o obmedzenie šírenia zbraní

hromadného ničenia (ZHN). V NATO bolo vytvorené Centrum pre zbrane hromadného ničenia, ktorého účelom je identifikovanie potrieb a výmena informácií v tejto oblasti.

Sily NATO

Termín sily NATO môže byť zavádzajúci. NATO nemá stálu armádu. Namiesto toho sa jednotlivé členské krajiny zaväzujú ku konkrétnym typom a počtom síl, ktoré dajú Aliancii k dispozícii pre prípad realizovania spoločne schválených úloh alebo operácií. Tieto sily zostávajú pod národným velením až do ich povolania, a potom sú prevedené pod zodpovednosť veliteľov NATO.

V skutočnosti má Aliancia malý počet stálych vojenských síl. Integrovanú vojenskú štruktúru Aliancie vytvárajú malé integrované štáby vo viacerých mnohonárodných veliteľstvách. Niektoré operačné sily, ako je Letecká jednotka včasnej výstrahy NATO, poskytujú trvalé komunikačné zariadenia alebo protivzdušnú obranu a prieskum. Aj stále námorné

sily pozostávajúce z malého počtu lodí a personálu z niektorých spojeneckých námorných jednotiek sú rozmiestňované na základe rotácie.

I keď NATO nemá stálu armádu, dokáže zmobilizovať sily 26 spojencov. Jeho integrovaná mnohonárodná štruktúra viedla k historicky nevidanej úrovni interoperability medzi vojenskými silami vybavenými a vycvičenými na spoluprácu podľa spoločných noriem a postupov. Tento fakt a roky skúseností z vedenia mnohonárodných operácií krízového manažmentu a udržiavania mieru robia z NATO neoceniteľný príspevok v dnešnom bezpečnostnom prostredí, v ktorom si riešenie nových ohrození vyžaduje koordinovaný medzinárodný postup.

Aliancia sa prispôsobila strategickému kontextu obdobia po Studenej vojne prijatím širšej definície bezpečnosti a zavedením široko koncipovanej stratégie partnerstva a spolupráce v celej euroatlantickej oblasti, čo sa dnes považuje za jednu zo základných bezpečnostných úloh NATO. Tento proces sa začal v roku 1990, keď vrcholní predstavitelia členských krajín podali ruku priateľstva a navrhli nový kooperatívny vzťah s krajinami strednej a východnej Európy a bývalými krajinami Sovietskeho zväzu.

Týmto rozhodnutím bol v decembri 1991 vytvorený priestor pre založenie Severoatlantickej rady pre spoluprácu (North Atlantic Cooperation Council - NACC) ako konzultačného fóra s cieľom budovania vzájomnej dôvery. O niekoľko rokov neskôr, v roku 1994, pokročil partnerský proces o významný krok vpred vytvorením Partnerstva za mier (Partnership for Peace - PfP), dôležitého programu praktickej dvojstrannej spolupráce medzi NATO a jednotlivými partnermi.

NATO a partnerské krajiny dnes pravidelne diskutujú otázky súvisiace s bezpečnosťou a obranou na pôde Euroatlantickej partnerskej rady (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC), ktorá v roku 1997 nahradila NACC. Sily členov NATO a partnerských krajín sú často vo vzájomnej interakcii a vykonávajú spoločné cvičenia. Ich vojaci sú rozmiestnení bok po boku v operáciách na udržiavanie mieru pod vedením NATO na Balkáne. Na samite v Prahe v novembri 2002 boli prijaté kroky pre posilnenie spolupráce medzi NATO a partnermi a lepšie zacielenie partnerských aktivít na riešenie bezpečnostných výziev 21. storočia.

Partnerstvo za mier

Jedným z najpozoruhodnejších medzinárodných úspechov v oblasti bezpečnosti za ostatných desať rokov možno považovať program

Partnerstvo za mier (PfP). Od jeho začiatku v roku 1994 prijalo pozvánku na vstup do partnerstva 30 krajín: Albánsko, Arménsko, Rakúsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Estónsko, Fínsko, Gruzínsko, Maďarsko, Írsko, Kazachstan, Kirgizsko, Lotyšsko, Litva, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko, Rusko, Slovensko, Slovinsko, Švédsko, Švajčiarsko, bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko*, Tadžikistan, Turkménsko, Ukrajina a Uzbekistan. Spomedzi týchto krajín sa tri stali spojencami v roku 1999 a ďalších sedem v roku 2004.

Bosna a Hercegovina a Srbsko a Čierna Hora tiež vyjadrili svoje želanie pripojiť sa k Partnerstvu za mier a Euroatlantickej partnerskej rade. Aliancia rada privíta v partnerstve obe tieto krajiny, keď splnia stanovené podmienky, vrátane plnej spolupráce s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu (ICTY), najmä zaistením a odovzdaním osôb podozrivých zo spáchania vojnových zločinov tribunálu.

Na základe praktickej spolupráce a oddanosti demokratickým zásadám, na ktorých stojí samotná Aliancia, je účelom Partnerstva za mier zvýšiť stabilitu, eliminovať hrozby mieru a budovať posilnené bezpečnostné vzťahy medzi jednotlivými partnerskými krajinami a NATO. Podstatou programu PfP je individuálne formované partnerstvo medzi každou partnerskou krajinou a NATO presne prispôbené individuálnym potrebám a spoločne realizované na takej úrovni a takým tempom, ktoré si zvolí každá zúčastnená vláda.

Formálnym základom Partnerstva za mier je Rámcový dokument, ktorý uvádza konkrétne záväzky každej partnerskej krajiny a zakotvuje záväzok spojencov konzultovať s každou partnerskou krajinou, ktorá pociťuje priame ohrozenie svojej územnej celistvosti, politickej nezávislosti alebo bezpečnosti. Každý partner

na druhej strane na seba preberá široké politické záväzky chrániť demokraciu; dodržiavať zásady medzinárodného práva; plniť záväzky vyplývajúce z Charty OSN, Všeobecnej deklarácie ľudských práv, Helsinského záverečného aktu ² a medzinárodných dohôd o odzbrojení a kontrole zbrojenia; zdržať sa hrozby silou alebo použitia sily proti druhým štátom; rešpektovať existujúce hranice a riešiť spory mierovou cestou. Tiež sa dávajú konkrétne sľuby podpory transparentnosti v národnom obrannom plánovaní a rozpočtovaní, ustanovenia demokratickej kontroly ozbrojených síl a vybudovania kapacít pre spoločné aktivity s NATO v operáciách na udržiavanie mieru a humanitárnych operáciách.

NATO a každá partnerská krajina spoločne vypracovávajú a schvaľujú Individuálny partnerský program. Tieto dvojročné programy sú vypracované na základe širokej ponuky aktivít pre všetkých partnerov – Pracovného programu partnerstva - podľa konkrétnych záujmov a potrieb každej krajiny. Spolupráca, ktorá sa zameriava najmä na činnosti súvisiace s obranou, zahŕňa praktickú spoluprácu dotýkajúcu sa doslova každej oblasti činností NATO. Pracovný program ponúka aktivity vo vyše dvadsiatich oblastiach od obrannej politiky a plánovania, civilno-vojenských vzťahov, vzdelávania a odbornej prípravy až po protivzdušnú obranu, komunikačné a informačné systémy, krízový manažment a civilné núdzové plánovanie.

S cieľom zabezpečiť lepšiu spoluprácu partnerských ozbrojených síl so silami členských krajín NATO v operáciách na udržiavanie mieru poskytuje Aliancia v rámci Procesu plánovania a hodnotenia síl usmernenie v požiadavkách na interoperabilitu alebo spôsobilosti. Tento mecha-

nizmus je modelovaný na princípoch aliančného systému plánovania síl a je ponúkaný partnerom ako možnosť vyššej voľby. Ciele plánovania alebo Partnerské ciele sú vyrokované individuálne s každou zúčastnenou krajinou a pokrok sa meria pomocou rozsiahlych spoločných hodnotení. Tento proces významne prispel k tesnej spolupráci medzi partnerskými krajinami v rámci mierových operácií na Balkáne.

V priebehu rokov došlo k zvýšeniu operačného zamerania Partnerstva za mier a k zapojeniu partnerských krajín do rozhodovania a plánovania v PfP. Na vybudovanie užšej a cielenejšej vojenskej spolupráce zameranej na zvýšenie vojenskej efektívnosti mnohonárodných síl bola vytvorená a zavedená Koncepcia operačných spôsobilostí. Okrem toho, s cieľom posilniť konzultácie s partnerskými krajinami počas eskalujúcej krízy, ktorá by si mohla vyžadovať rozmiestnenie jednotiek na udržiavanie mieru, a na ich včasnejšie zapojenie do diskusií o konkrétnom operačnom pláne a procese tvorby síl, bol vypracovaný Politicko-vojenský rámec.

Aby sa partnerské krajiny mohli lepšie integrovať do každodennej práce partnerstva, boli na viacerých veliteľstvách NATO vytvorené tzv. Štábne elementy PfP, v ktorých pracujú príslušníci ozbrojených síl z partnerských krajín. Okrem toho na Hlavnom veliteľstve spojených síl v Európe (SHAPE) v belgickom Mons pomáha Bunka pre koordináciu partnerstva (Partnership Coordination Cell – PCC) koordinovať výcvik a cvičenia v rámci PfP. Na druhej strane Medzinárodné koordinačné stredisko poskytuje inštruktážne a plánovacie zariadenia pre všetky nečlenské krajiny NATO, ktoré prispievajú jednotkami do operácií na udržanie mieru pod vedením NATO na Balkáne a v Afganistane.

² Helsinský záverečný akt: prijatý v roku 1975 Konferenciou o bezpečnosti a spolupráci v Európe určil normy medzinárodného správania, zaviedol opatrenia na budovanie dôvery medzi Východom a Západom, podporoval rešpektovanie ľudských práv a povzbudzoval ekonomickú, kultúrnu, vedeckú a technickú spoluprácu oboch blokov.

Euroatlantická partnerská rada

Euroatlantická partnerská rada (Euro-Atlantic Partnership Council - EAPC) v súčasnosti spája 46 krajín do mnohostranného fóra pre pravidelný dialóg a konzultácie o politických a bezpečnostných otázkach. Slúži aj ako politický rámec pre individuálne bilaterálne vzťahy vybudované medzi NATO a krajinami zúčastnenými v Partnerstve za mier.

Rozhodnutie z roku 1997 vytvoriť Euroatlantickú partnerskú radu bolo vyjadrením želania ísť ďalej - za výsledky NACC a vytvoriť bezpečnostné fórum, ktoré zodpovedalo stále zložitejším vzťahom rozvíjaným s partnermi v rámci Partnerstva za mier a v kontexte mierových operácií v Bosne a Hercegovine, kde boli v roku 1996 po boku členov Aliancie rozmiestnení aj vojaci zo 14 partnerských krajín.

Vytvorenie EAPC tiež doplnilo paralelné kroky na posilnenie úlohy Partnerstva za mier zvýšeným zapojením partnerských krajín do rozhodovacieho a plánovacieho mechanizmu v celom spektre aktivít partnerstva.

Popri krátkodobých konzultáciách o súčasných politických a bezpečnostných otázkach EAPC zabezpečuje v rámci dvojročného akčného plánu aj dlhodobé konzultácie a spoluprácu v širokej škále oblastí. Patria sem okrem iného: krízový manažment a operácie na podporu mieru; regionálne otázky; kontrola zbrojenia a otázky súvisiace so šírením zbraní hromadného ničenia; medzinárodný terorizmus; obranné otázky ako plánovanie, rozpočtovanie, politika a stratégia; civilné núdzové plánovanie a pripravenosť na katastrofy; spolupráca vo vyzbrojovaní; jadrová bezpečnosť; civilno-vojenská koordinácia riadenia leteckej dopravy a vedecká spolupráca.

Zasadnutia EAPC sa konajú mesačne na úrovni veľvyslancov, raz ročne na úrovni ministrov

zahraničných vecí a obrany a náčelníkov generálneho štábu a príležitostne na úrovni najvyšších predstaviteľov štátov a vlád. Od roku 2005 sa plánuje každoročné samostatné stretnutie na vysokej úrovni, venované dôležitým politickým otázkam euroatlantického spoločenstva. Väčšina partnerských krajín zriadila diplomatické misie v centrále NATO v Bruseli, ktoré napomáhajú pravidelnej komunikácii a umožňujú konzultovať vždy, keď to je potrebné. NATO a veľvyslanci partnerských krajín sa dokázali napríklad stretnúť vo veľmi krátkom čase hneď po teroristických útokoch na USA (12. septembra 2001). Solidarita vyjadrená v ten deň členmi EAPC od Severnej Ameriky cez Európu po Strednú Áziu a spolupráca, ktorá potom nasledovala v zápase pod vedením USA proti medzinárodnému terorizmu, ukazuje, ako partnerské iniciatívy NATO zasiali zrnká skutočnej euroatlantickej bezpečnostnej kultúry.

Partnerstvo po Prahe

Spoločné odhodlanie spojiť sily proti hrozbe terorizmu nadobudlo na Pražskom samite konkrétne vyjadrenie prijatím Akčného plánu partnerstva proti terorizmu. Zároveň boli na zlepšenie spolupráce medzi NATO a partnerskými krajinami uskutočnené konkrétne kroky. Komplexné vyhodnotenie EAPC a Partnerstva za mier odporučilo posilnenie politického dialógu s partnermi a ďalšie posilnenie ich zapojenia do plánovania aktivít, na ktorých sa zúčastňujú, ich výkonu a dohľadu nad nimi. Okrem toho bol

zavedený nový mechanizmus spolupráce, Individuálny partnerský akčný plán, ktorý umožňuje Aliancii prispôbiť jej pomoc tým partnerským krajinám, ktoré požiadali o štruktúrovanejšiu podporu domácich reforiem, ich špecifickým potrebám a okolnostiam. V nadväznosti na pokrok dosiahnutý v Prahe sú priebežne pripravované návrhy pre ďalší samit NATO v Istanbule v roku 2004, ktorých cieľom je ďalej upraviť Partnerstvo za mier pre konkrétne potreby, pre riešenie kľúčových tematických otázok, požiadaviek a kapacít individuálnych partnerov, aby bola podporovaná reforma obrany, ktorá prispieva k vojenskej transformácii a interoperabilite a aby bola posilnená regionálna spolupráca a vzájomná podpora.

Členstvo v NATO je otvorené pre ktorúkoľvek európsku krajinu. Článok 10 Washingtonskej zmluvy umožňuje existujúcim členským štátom vyzvať „ktorýkoľvek ďalší európsky štát, ktorý je schopný napomáhať rozvoju zásad tejto Zmluvy a prispieť k bezpečnosti severoatlantickej oblasti“ na prístupenie. Po piatich kolách rozšírenia sa počet členov NATO rozrástol z 12 zakladajúcich na dnešných 26.

Dvere NATO zostávajú otvorené. Po ostatnom kole rozšírenia, v ktorom sa v roku 2004 členmi stali Bulharsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko, ďalší traja aspiranti, Albánsko, Chorvátsko a bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko,* dúfajú, že dostanú pozvánku v blízkej budúcnosti.

Cieľom každého kola rozšírenia bolo rozšíriť euroatlantickú bezpečnosť a zvýšiť pevnosť, súdržnosť a životaschopnosť NATO. Rozšírenie nebolo nikdy namierené proti bezpečnostným záujmom akejkoľvek tretej krajiny. Každé kolo rozšírenia pomohlo rozšíriť bezpečnosť a stabilitu v Európe a hojiť rany kontinentu, ktorý v prvej polovici 20. storočia zažil dve vojny a potom bol štyridsať rokov rozdelený železnou oponou. Grécko a Turecko vstúpili do NATO v roku 1952. V roku 1955, len desať rokov po skončení 2. svetovej vojny, vstúpila do Aliancie Nemecká spolková republika, ktorá sa tak pevne integrovala do Západu a položila základy pre konečné nemecké znovuzjednotenie. Španielsko vstúpilo do NATO po veľmi búrlivej debate v politických kruhoch v roku 1982, hoci až do roku 1998 stálo mimo integrovanej vojenskej štruktúry Aliancie. Rozhodnutie pozvať Českú republiku, Maďarsko a Poľsko k začatiu prístupových rokovaní o vstupe do NATO, prijaté na Madridskom samite v roku 1997, vydláždilo cestu vstupu bývalých protivníkov z Varšavskej zmluvy, a tým predstavovalo rozhodujúci krok k prekonaniu deliacich čiar vytvorených Studenou vojnou.

Rozširovanie po Studenej vojne

Prvé kolo rozšírenia po Studenej vojne nebolo vopred rozhodnutou vecou. Rozhodnutie vyžadovalo jednomyselnosť medzi všetkými

existujúcimi členskými štátmi. Pritom bolo potrebné vziať do úvahy potrebu zachovania schopnosti Aliancie rozhodovať na základe konsenzu a zaručiť, že rozšírenie posilní európsku bezpečnosť. Štúdia o rozšírení NATO, ktorej vypracovanie bolo zadané v roku 1994 a ktorá bola zverejnená o rok neskôr, konštatovala, že vstup nových členov a politické, vojenské a ekonomické dôsledky rozšírenia podporia základný cieľ Aliancie posilniť bezpečnosť a rozšíriť stabilitu do celej euroatlantickej oblasti. Súbežne s budovaním vzťahov Aliancie s Ruskom, Ukrajinou a ostatnými partnerskými krajinami tento proces slúži záujmom celej Európy.

Kľúčovou otázkou v úvahách o tomto prvom rozšírení po Studenej vojne bolo akým spôsobom zmeniť ruské vnímanie Aliancie ako vojenského bloku nepriateľského voči záujmom Ruska. Spojenci sa zhodli, že Rusko má čím prispieť k európskej stabilite a bezpečnosti a že ruskými obavami prameniáciami z rozširovania Aliancie je potrebné sa zaoberať. Zároveň je však potrebné rešpektovať aj právo každého nezávislého európskeho štátu usilovať sa o zaistenie svojej bezpečnosti spôsobom, aký štát uzná za vhodný, a o členstvo v medzinárodných organizáciách, ako aj rešpektovať právo členských štátov Aliancie prijímať svoje vlastné rozhodnutia. Pred prijatím rozhodnutia o pozvaní nových členov na Madridskom samite sa NATO usilovalo konsolidovať a inštitucionalizovať svoj dialóg s Ruskom prostredníctvom Zakladajúceho aktu z roku 1997 (*pozri kapitolu 7*) a zopakovalo svoj záväzok nerozmiestniť jadrové zbrane a neumiestniť jednotky na území nových členských štátov.

Na základe odporúčaní v Štúdii o rozšírení NATO a po zintenzívnenom individuálnom dialógu so zainteresovanými partnerskými krajinami a po rozsiahlych konzultáciách medzi spojencami boli v roku 1997 Česká republika, Maďarsko a Poľsko pozvané na začatie prístupových rozhovorov a 12. marca 1999 sa formálne stali členmi Aliancie.

Viacero krajín bolo sklamaných, že sa nestali súčasťou prvého kola postudenovojnového rozší-

renia, avšak členovia NATO zdôrazňovali, že Aliancia zostane otvorená ostatným krajinám, ktoré si budú želať do nej vstúpiť. S cieľom pomôcť kandidátskym krajinám v príprave na budúce členstvo Aliancia na Washingtonskom samite v apríli 1999 prijala Akčný plán pre členstvo (*Membership Action Plan – MAP, pozri rámček*). Sedem krajín spomedzi pôvodných účastníkov MAP, a to Bulharsko, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko, bolo pozvaných začať prístupové rozhovory na Pražskom samite v novembri 2002.

Po rozsiahlej sérii konzultácii so siedmimi krajinami podpísali spojenci prístupové protokoly v marci 2003. Po ratifikovaní týchto protokolov všetkými členskými štátmi podľa ich príslušných

národných a parlamentných procedúr boli pozvané krajiny vyzvané pristúpiť k zakladajúcej zmluve NATO. Tento krok bol zavŕšený 29. marca 2004. Od nových členov sa pred vstupom i po ňom očakáva, že ďalej budú pokračovať v dôležitých reformných záväzkoch, najmä v oblasti obrany.

NATO zachováva svoju politiku otvorených dverí aj po tomto druhom kole rozšírenia po Studenej vojne. Podporuje tri ďalšie krajiny zúčastňujúce sa na MAP – Albánsko, Chorvátsko a bývalú Juhoslovanskú republiku Macedónsko* – v tom, aby pokračovali vo svojom reformnom úsilí, najmä v oblastiach obrany a bezpečnosti. V prípade Chorvátska bude mať kľúčový význam aj plná spolupráca s Medzinárodným trestným tribunálom pre bývalú Juhosláviu.

Akčný plán pre členstvo

Akčný plán pre členstvo, ktorý bol vytvorený v roku 1999, vychádzal zo skúseností prvého kola rozšírenia po Studenej vojne a pomáha krajinám usilujúcim sa o vstup do Aliancie v ich prípravách na členstvo. Od jeho počiatku sa na jeho plnení zúčastňovalo deväť krajín – Albánsko, Bulharsko, Estónsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko, Slovensko, Slovinsko a bývalá juhoslovanská republika Macedónsko.* V máji 2002 sa k nim pridalo Chorvátsko.

Aby sa kandidátske krajiny stali členmi NATO, musia preukázať: existenciu fungujúceho demokratického politického systému a trhového hospodárstva; rešpektovanie práv národnostných menšín v súlade s normami OBSE; vyriešenie všetkých otvorených sporov so susedmi a záväzok riešiť spory mierovým spôsobom; schopnosť a vôľu vojensky prispievať Aliancii a dosiahnuť interoperabilitu so silami ostatných členov; riadne fungovanie civilno-vojenských vzťahov v súlade s demokratickými normami.

Účasť v MAP nezaručuje budúce členstvo. Umožňuje však všetkým aspirantským krajinám

zamerať svoju prípravu na ciele a priority uvedené v pláne a dostať odbornú pomoc a hodnotenia od NATO. Tieto pokrývajú všetky aspekty členstva, vrátane politických, ekonomických a obranných otázok, otázok zdrojov ako aj ochrany utajovaných skutočností a právnych požiadaviek.

Každá zúčastnená krajina si vyberá tie prvky MAP, ktoré najlepšie vyhovujú jej potrebám a stanovuje si svoje vlastné ciele a časové rozvrhy. Účasť v samotnom Partnerstve za mier a najmä v Procese plánovania a hodnotenia síl v rámci PfP je neoddeliteľnou súčasťou prípravy, keďže umožňuje kandidátskym krajinám budovať také sily a štruktúru síl, ktoré dokážu lepšie operovať so silami Aliancie. Uskutočňujú sa pravidelné hodnotiace porady so spojencami zamerané na monitorovanie pokroku a na poskytnutie poradenstva a spätnej väzby. Implementácia MAP je pod stálym dohľadom Severoatlantickej rady.

NATO budovalo mosty a rozvíjalo spoluprácu s Ruskom od začiatku 90. rokov. Zdôvodnenie spolupráce medzi krajinami NATO a Ruskom je jasné: spoločné bezpečnostné výzvy sa najlepšie riešia prostredníctvom spolupráce a zapojenie Ruska je kľúčové pre akýkoľvek komplexný európsky bezpečnostný systém v období po Studenej vojne.

Ihneď po teroristických útokoch v septembri 2001, ktoré zvýraznili potrebu koordinovaného prístupu k riešeniu spoločných hrozieb, dostalo partnerstvo medzi NATO a Ruskom nový impulz a vecnú náplň na samite v Ríme v máji 2002. Vznikla nová Rada NATO-Rusko (NATO-Russia Council – NRC), ktorá spája spojencov NATO a Rusko ako rovnocenných partnerov pri identifikácii a presadzovaní príležitostí pre spoločné aktivity. Spolupráca sa zintenzívňuje v kľúčových oblastiach spoločného záujmu.

Rozhodnutie prehĺbiť partnerstvo demonštruje zdieľané odhodlanie členov NATO a Ruska tesnejšie spolupracovať na dosahovaní spoločného cieľa, ktorým je budovanie trvalého a inkluzívneho mieru v euroatlantickej oblasti a ktorý bol po prvý raz vyjadrený v Zakladajúcom akte o vzájomných vzťahoch, spolupráci a bezpečnosti medzi NATO a Ruskom v roku 1997. Tento dokument poskytuje základ pre partnerstvo NATO-Rusko.

Rozvíjanie vzťahov

Rusko bolo zakladajúcim členom Severoatlantickej rady pre spoluprácu (NACC) v roku 1991 a do Partnerstva za mier (PfP) vstúpilo v roku 1994. Ruské mierové jednotky pracovali po boku partnerov z NATO na Balkáne od roku 1996 až do ich stiahnutia v lete 2003 (*pozri rámček na strane 25*). Avšak skutočný základ silného a trvalého partnerstva medzi NATO a Ruskom poskytol až Zakladajúci akt podpísaný v Paríži 27. mája 1997. Tento dokument viedol k vytvoreniu Stálej spoločnej rady (Permanent Joint Council - PJC) ako fóra pre pravidelné konzultácie o spoločných bezpečnostných

otázkach a pre vypracovanie programu konzultácií a spolupráce.

V priebehu nasledujúcich piatich rokov sa prostredníctvom dialógu dosiahol veľký pokrok v budovaní vzájomnej dôvery a v prekonávaní mylnej percepcie. Napriek rozporom v súvislosti s leteckým zásahom v Kosove, ktoré v roku 1999 vyústili do ročného prerušenia stretnutí PJC, mnohé aktivity, vrátane udržiavania mieru v Bosne a Hercegovine, pokračovali bez prerušenia.

Predsa však ambície vyjadrené v Zakladajúcom akte neboli v rámci PJC nikdy plne realizované. Formát PJC, teda „NATO plus 1“, znamenal, že NATO prišlo k rokovaciemu stolu s dohodnutými pozíciami Aliancie, a následne si NATO a Rusko vymieňali názory a konzultovali viac či menej „bilaterálnym“ spôsobom, čo sa ukázalo ako ťažkopádne v prípadoch, keď bolo potrebné pokročiť od konzultácií ku skutočnej spolupráci. Preto keď sa po útokoch z 11. septembra 2001 stala potreba sústredených aktivít na riešenie medzinárodného terorizmu a ďalších nových bezpečnostných hrozieb nevyhnutnou, spojenci a Rusko využili príležitosť posunúť svoje partnerstvo na vyššiu úroveň a vytvorili Radu NATO-Rusko (NATO-Russia Council – NRC) na podporu ich spolupráce ako rovnocenných partnerov (*pozri rámček*).

Pre uľahčenie tejto spolupráce zriadilo Rusko v roku 1998 pri NATO svoju misiu. S cieľom vysvetľovania nového NATO ako aj výhod plynúcich z partnerstva medzi Alianciou a Ruskom bola v Moskve zriadená Informačná kancelária NATO. Taktiež bola v Moskve zriadená Vojenská styčná misia NATO, ktorá pomáha prehlbovať transparentnosť a rozvíjať praktickú vojenskú spoluprácu.

Prehĺbovanie spolupráce

NRC sa rozvíja do produktívneho mechanizmu pre konzultácie, budovanie konsenzu, pre spoluprácu, spoločné rozhodovanie a spoločné pôsobenie. Už za prvých 18 mesiacov existencie

Rady sa na jej pôde viedli politické konzultácie o situácii v Afganistane, Srbsku a Čiernej Hore a Bosne a Hercegovine, a praktická spolupráca viedla v mnohých prípadoch ku konkrétnym prínosom.

NRC zriadila niekoľko pracovných skupín a výborov pre otázky terorizmu, šírenia zbraní, udržiavania mieru, raketovej obrany bojiska, pre otázky riadenia vzdušného priestoru, civilné núdzové situácie, reformu obrany, vedeckú spoluprácu a výzvy modernej spoločnosti. Experti dostali za úlohu pokračovať na jednotlivých projektoch v mnohých ďalších oblastiach. Sotva sa nájde taký deň, kedy by sa nekonalo nejaké stretnutie NRC na tej či onej úrovni, čo vedie k predtým nevidanej intenzite kontaktov a neformálnych konzultácií.

Boj proti terorizmu a nové bezpečnostné výzvy sú kľúčové oblasti spolupráce, z ktorých prichádzajú prvé hmatateľné výsledky posilneného vzťahu medzi NATO a Ruskom. Vytvára sa spoločné vyhodnocovanie konkrétnych teroristických hrozieb v euroatlantickom priestore a skúma sa úloha ozbrojených síl v boji s terorizmom. Spolupráca v oblasti nešírenia jadrových, biologických a chemických zbraní a balistickej raketovej technológie sa zintenzívnila: pripravuje sa spoločné hodnotenie globálnych trendov v šírení zbraní hromadného ničenia a spolupráca pri raketovej obrane bojiska rieši bezprecedentnú hrozbu v podobe rastúcej dostupnosti stále presnejších balistických rakiet. Iniciatíva spolupráce vo vzdušnom priestore je zameraná na posilnenie spolupráce v riadení leteckej dopravy a prieskumu vzdušného priestoru, čo posilní bezpečnosť a transparentnosť vzdušného priestoru a tiež pomôže čeliť hrozbe potenciálneho použitia civilného lietadla na teroristické účely.

Rada NATO-Rusko

Rímska deklarácia z roku 2002, ktorá nadväzuje na ciele a zásady Zakladajúceho aktu z roku 1997, zriadila Radu NATO-Rusko (NRC) ako mechanizmus pre konzultácie, budovanie konsenzu, spoluprácu, spoločné rozhodovanie a spoločný postup, kde jednotliví spojenci a Rusko pracujú ako rovnocenní partneri na širokom spektre euroatlantických bezpečnostných otázok spoločného záujmu. Nepretržitý politický dialóg o bezpečnostných otázkach umožňuje včasnú identifikáciu vynárajúcich sa problémov, stanovenie spoločných prístupov a realizáciu spoločných akcií.

Nová Rada - NRC, ktorá nahradila PJC, funguje na zásade konsenzu a predsedá jej generálny tajomník NATO. Zasadnutia sa konajú najmenej raz mesačne na úrovni veľvyslancov a vojenských predstaviteľov, dva razy ročne na úrovni ministrov zahraničných vecí, ministrov obrany a náčelníkov generálnych štábov a príležitostne na úrovni samitu. Dôležitou inováciou je Prípravný výbor NRC, ktorý sa pod záštitou NRC schádza najmenej dva razy do mesiaca, aby pripravil diskusie veľvyslancov a dohliadal na činnosť expertných skupín.

Práca v rámci Rady NATO-Rusko je zameriavaná na všetky oblasti vzájomného záujmu identifikované v Zakladajúcom akte. Spolupráca sa zintenzívňuje v rade kľúčových oblastí, medzi ktoré patrí boj proti terorizmu, krízový manažment, nešírenie zbraní, kontrola zbrojenia a opatrenia na posilnenie dôvery, raketová obrana bojiska, vyhľadávanie a záchrana na mori, vojenská spolupráca, reforma obrany a civilné núdzové situácie. Do programu NRC sa môžu na základe vzájomného konsenzu jej členov zaradiť aj nové oblasti.

Kľúčovým cieľom vojenskej spolupráce je zlepšenie interoperability, keďže moderné armády musia byť schopné operovať v rámci mnohonárodných veliteľských a vojenských štruktúr, keď sú povolané pracovať spolu v operáciách na podporu mieru alebo krízového manažmentu. V rámci NRC je realizovaný významný program cvičení a výcviku. Logistika, vrátane testov interoperability pre vybavenie a postupy v oblastiach ako letecká doprava a čerpanie paliva za letu, sú ďalšou významnou oblasťou činnosti. Zintenzívnená spolupráca vo vyhľadávaní a záchrane na mori sa začala po potopení ruskej jadrovej ponorky Kursk v auguste 2000, kedy prišlo o život 118 členov jej posádky. Vo februári 2003 bola podpísaná rámcová dohoda medzi NATO a Ruskom o vyslobodzovaní a záchrane posádok ponoriek.

Obranná reforma je ďalšou oblasťou spoločného záujmu. Rusko a krajiny NATO potrebujú ozbrojené sily, ktoré majú primeranú veľkosť, sú potrebné vycvičené, vyzbrojené a schopné zvládnuť celé spektrum hrozieb 21. storočia. I keď neexistuje žiaden podrobný návod na vojenskú reformu, Rusko by mohlo mať osoh zo skúseností krajín NATO, z ktorých mnohé realizovali v uplynulej dekáde zásadné reformy na prispôbienie svojich ozbrojených síl súčasným potrebám. Po počiatkovej neformálnej výmene názorov v októbri 2002 sa začala spolupráca na rôznych aspektoch reformy obrany, ako sú manažment ľudských a finančných zdrojov, makroekonomické, finančné a sociálne otázky a plánovanie síl. Rozširujú sa činnosti úspešného spoločného projektu preškolenia penzionovaného ruského vojenského personálu, ktorý sa začal v Moskve v júli 2002. Okrem toho Obranná akadémia NATO v Ríme vytvorila v roku 2003 dve štipendiá pre ruských vedeckých pracovníkov na podporu výskumu reformy obrany.

v oblasti civilných núdzových situácií, ako sú zemetrasenia, záplavy, koordinácia detekcie a prevencia katastrof pred ich vznikom. Bol to návrh Ruska, ktorý viedol k zriadeniu Euroatlantického strediska pre koordináciu odstraňovania následkov katastrof (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC) v roku 1998 (pozri rámček na strane 35). Rôzne cvičenia pomoci pri odstraňovaní následkov katastrof, semináre, na ktorých sa často zúčastňujú aj ostatné krajiny Partnerstva, pomáhajú rozvíjať civilno-vojenskú spoluprácu. V rámci NRC sa počiatky práce v tejto oblasti koncentrujú na zlepšenie interoperability, postupov a výmenu informácií a skúseností.

Vedecká a technická spolupráca s Ruskom, ktorá sa začala v roku 1998, sa zameriava na tri konkrétne oblasti mimoriadneho záujmu pre Rusko, a to plazmovú fyziku, fyto-biotechnológiu a predvídanie a prevenciu prírodných a priemyselných katastrof. V rámci Vedeckého výboru NRC novú oblasť spolupráce predstavuje aplikovanie nevojenskej vedy na obranu pred terorizmom a novými ohrozeniami, ako sú detekcia výbušnín alebo skúmanie spoločenského a psychologického dopadu terorizmu. Problémy ochrany životného prostredia plynúce z civilných a vojenských činností sú ďalšou novou oblasťou spolupráce pod novým Výborom pre výzvy modernej spoločnosti, ktorý vznikol v rámci NRC v roku 2003.

Rusko a NATO spolupracujú od roku 1996 na budovaní schopnosti spoločného postupu

Udržiavanie mieru

Počas vyše siedmich rokov (až do stiahnutia z SFOR a KFOR v lete 2003) prispievalo Rusko spomedzi nečlenských krajín najväčším kontingentom do síl na udržanie mieru s mandátom OSN a pod vedením Aliancie na Balkáne. Ruskí vojaci pracovali po boku svojich kolegov z NATO a partnerských krajín, aby podporili úsilie medzinárodného spoločenstva vybudovať trvalú bezpečnosť a stabilitu v regióne.

Ruské mierové sily boli prvý raz rozmiestnené v Bosne a Hercegovine v januári 1996, kde tvorili časť mnohonárodnej brigády v severnom sektore, zodpovednej za rozsiahlu oblasť a vykonávali každodenné hliadky, bezpečnostné kontroly a pomáhali s rekonštrukciou a vykonávaním humanitárnych úloh, ako je pomoc utečencom a vyhnancom pri ich návrate domov.

Napriek politickým rozdielom v nazeraní na letecký zásah NATO v roku 1999 Rusko zohralo dôležitú diplomatickú úlohu v dosiahnutí ukončenia kosovského konfliktu. Ruské jednotky, pôvodne rozmiestnené v júni 1999, tvorili až do ich stiahnutia neoddeliteľnú súčasť KFOR. Pracovali na zachovaní bezpečnosti v mnohonárodných brigádach v sektoroch na východe, severe a juhu

provincie, vykonávali spoločné povinnosti vyplývajúce z prevádzkovania letiska v Prištine spolu s kontingentom NATO zodpovedným za letecké presuny a poskytovali lekárske zariadenia a služby v meste Kosovo Polje.

Úzka spolupráca medzi NATO a Ruskom na Balkáne bola kriticky dôležitá pre zlepšenie vzťahov a budovanie dôvery medzi ruskými a spojeneckými vojakmi. Získaná vzájomná dôvera by mala poskytnúť pevný základ pre ďalšie rozširovanie vojenskej spolupráce. Okrem toho bola v rámci NRC odsúhlasená všeobecná koncepcia spoločných operácií na udržiavanie mieru, ktorá rozvíja spoločné prístupy, vytvára rámec pre konzultácie, plánovanie a rozhodovanie počas vynárajúcej sa krízy a definuje otázky súvisiace so spoločnými školeniami a cvičeniami.

Vzťah NATO s Ukrajinou uznáva dôležitosť nezávislej, stabilnej a demokratickej Ukrajiny, ako aj deklarovaný úmysel tejto krajiny zvýšiť stupeň svojej integrácie do európskych a euroatlantických štruktúr. Tieto skutočnosti boli vyjadrené v roku 1997 v Charte o osobitnom partnerstve, ktorá poskytuje formálny základ pre konzultácie otázok euroatlantickej bezpečnosti s NATO a ktorou bola zriadená Komisia NATO-Ukrajina (NATO-Ukraine Commission - NUC), určujúca smer aktivít spolupráce.

Vzťahy medzi NATO a Ukrajinou sa datujú od roku 1991, keď Ukrajina vstúpila do Severoatlantickej rady pre spoluprácu ihneď po získaní nezávislosti po rozpade Sovietskeho zväzu. Ašpirácie krajiny smerom k euroatlantickej integrácii sa tiež odzrkadlili neskôr v roku 1994, keď sa stala prvým štátom Spoločenstva nezávislých štátov, ktorý vstúpil do Partnerstva za mier. Svoje odhodlanie prispievať k euroatlantickej bezpečnosti Ukrajina odvtedy preukázala svojou podporou Aliancie a jej spojencov v operáciách na udržiavanie mieru a operáciách krízového manažmentu.

S cieľom uľahčiť spoluprácu Ukrajina v roku 1997 zriadila svoju misiu pri NATO. Informačné a dokumentačné stredisko NATO bolo otvorené v tom istom roku v Kyjeve, aby pomáhalo vysvetľovať nové NATO a podporovať rozvíjanie partnerstva medzi NATO a Ukrajinou. V roku 1999 bol v Kyjeve tiež zriadený Styčný úrad NATO s cieľom podporovať ukrajinské úsilie v obranných reformách ako aj účasť Ukrajiny v Partnerstve za mier.

Na samite v Prahe v novembri 2002 sa prijatím Akčného plánu NATO-Ukrajina uskutočnili kroky pre významné prehĺbenie a rozšírenie vzťahov medzi NATO a Ukrajinou (*pozri rámček*).

Spolupráca v oblasti bezpečnosti

NATO a Ukrajina aktívne spolupracujú na zachovaní bezpečnosti a stability v euroatlantickej oblasti. Na Balkáne v priebehu rokov

Ukrajina prispela do mierových síl pod vedením NATO v Bosne a Hercegovine pechotným práporom, mechanizovaným pechotným práporom a vrtulníkovým rojom, v Kosove ukrajinský príspevok zahŕňal vrtulníkový roj ako aj významný príspevok do spoločného poľsko-ukrajinského práporu. Za ďalší dôkaz odhodlania Ukrajiny prispieť k medzinárodnej stabilite je možné považovať povolenie preletov pre koalíčné sily rozmiestnené ako súčasť Medzinárodných stabilizačných a asistenčných síl (ISAF) v Afganistane, v ktorých hrajú vedúcu úlohu jednotliví spojenci a nad ktorými NATO prevzalo velenie v auguste 2003. Ukrajina tiež rozmiestnila 1800 vojakov ako súčasť mnohonárodných síl pod vedením Poľska v jednom zo sektorov medzinárodných stabilizačných síl v Iraku.

Podpora reformy

NATO a jednotliví spojenci podporujú poradenstvom a praktickou pomocou úsilie Ukrajiny splniť ambiciózný reformný program stanovený v Akčnom pláne NATO-Ukrajina a v Ročných plánoch cieľov, ktoré z neho vychádzajú. I keď je potrebné ešte veľa vykonať, Ukrajina dosahuje pokrok. Legislatívne iniciatívy pomáhajú položiť základy politickej, ekonomickej a obrannej reformy a na dohľad nad realizáciou a koordináciou reformného úsilia sa vytvorilo viacero vládnych štruktúr.

Kľúčovou prioritou je reforma obrany, ktorá je oblasťou, kde Ukrajina môže čerpať zo skúseností a odborných znalostí krajín NATO. Súčasnými ukrajinskými prioritami sú vypracovanie novej bezpečnostnej koncepcie a vojenskej doktríny a dokončenie komplexného hodnotenia obrany. Spolupráca medzi NATO a Ukrajinou sa zameriava na posilnenie demokratickej a civilnej kontroly ozbrojených síl, zlepšenie interoperability so silami NATO a na pomoc Ukrajine transformovať jej postsovietske dedičstvo veľkej, ťažkej, zle vybavenej štruktúry síl na menšie, moderné a efektívnejšie sily schopné plniť jej bezpečnostné potreby ako aj aktívne prispieť k európskej stabilite a bezpečnosti.

Spoločná pracovná skupina pre reformu obrany napomáha konzultáciám a praktickej spolupráci v otázkach ako sú obranné rozpočtovanie a plánovanie, znižovanie stavu vojakov a konverzia, prechod od brannej povinnosti k dobrovoľným silám a civilno-vojenské vzťahy. NATO tiež podporuje výcvik služobne starších dôstojníkov s cieľom podporiť transformačný proces obrany a pomáha organizovať preškolovacie programy na uľahčenie prechodu prepusteného vojenského personálu do civilného života. Spoločný Vojenský výbor NATO s Ukrajinou dopĺňa činnosť pracovnej skupiny tým, že poskytuje odborné znalosti v rôznych vojenských oblastiach, ktoré podporujú vojenskú spoluprácu v rámci Vojenského pracovného plánu. Pomoc jednotlivých spojencov poskytovaná na demilitarizačné projekty bezpečnej likvidácie ukrajinských zásob nadbytočných a zastaralých pozemných mín bola poskytovaná prostredníctvom spoločných fondov PfP (Trust Fund).

Motiváciu Ukrajiny zlepšiť interoperabilitu tiež posilňuje účasť v Partnerstve za mier. Proces plánovania a hodnotenia síl v rámci PfP identifikuje kľúčové požiadavky pre účely obranného plánovania a široký rozsah PfP aktivít a vojenských cvičení umožňuje ukrajinskému vojenskému personálu získať praktické skúsenosti z práce so silami NATO.

Širšia spolupráca

Spolupráca v civilnom núdzovom plánovaní a pripravenosti na katastrofy prináša Ukrajine priamy praktický ošoh. Kľúčová pozornosť sa zameriavala na pomoc Ukrajine, ktorej západné časti sú náchylné k silným záplavám, lepšie sa pripraviť na takéto núdzové situácie a efektívne zvládať ich dôsledky. Cvičenia PfP, vrátane toho, ktoré sa uskutočnilo v zakarpatskom regióne v septembri 2000, pomohli preveriť postupy pomoci pri odstraňovaní následkov katastrof. Okrem toho krajiny NATO a ostatní partneri pomáhali Ukrajine po záplavách v roku 1995, 1998 a 2001.

Vedecká spolupráca s Ukrajinou začala v roku 1991. Odvtedy sa účasť Ukrajiny na vedeckých programoch NATO svojím rozsahom blíží rozsahu spolupráce s Ruskom. Spolupráca dostala nový impulz pod vedením Spoločnej pracovnej skupiny pre vedu a životné prostredie. Popri uplatňovaní vedy v obrane proti terorizmu a novým bezpečnostným hrozbám patria, v súlade s novým smerovaním vedeckého programu NATO, medzi súčasné priority Ukrajiny v oblasti vedy a techniky predovšetkým informačné technológie, molekulárna biológia, nové materiály a racionálne využívanie prírodných zdrojov.

Akčný plán NATO-Ukrajina

Akčný plán NATO-Ukrajina nadväzuje na Chartu z roku 1997, ktorá zostáva zásadným základom vzťahov. Poskytuje strategický rámec na zintenzívnené konzultácie o politických, ekonomických a obranných otázkach a uvádza strategické ciele a priority Ukrajiny na ceste k plnej integrácii do euroatlantických štruktúr. Stanovuje spoločne prijaté zásady a ciele pokrývajúce politické a ekonomické otázky; informačné otázky; bezpečnostné, obranné a vojenské otázky; ochranu a bezpečnosť informácií a právne otázky.

Krajiny NATO podporujú reformy prostredníctvom pomoci a poradenstva. Bremeno realizácie však spočíva v prvom rade na Ukrajine, ktorá je nabádaná, aby rázne pokročila v reformnom procese posilňovania demokracie, právneho štátu, ľudských práv a trhového hospodárstva. Zvláštny dôraz je potrebný na dosiahnutie ďalekosiahlej transformácie sektorov obrany a bezpečnosti.

Ročné cieľové plány, vrátane špecifických ukrajinských opatrení ako aj spoločných krokov, podporujú realizáciu cieľov uvedených v akčnom pláne. Dva razy do roka sa konajú hodnotiace stretnutia a raz do roka je vypracovaná správa o dosiahnutom pokroku.

Viacero juhoeurópskych členov NATO hraničí s oblasťou Stredozemného mora, a preto je bezpečnosť a stabilita v stredomorskej oblasti pre Alianciu zvlášť dôležitá. Bezpečnosť celej Európy je skutočne tesne spojená s bezpečnosťou a stabilitou v tomto regióne.

Z týchto dôvodov NATO začalo v roku 1995 nový dialóg so šiestimi krajinami v južnej časti Stredomoria, konkrétne s Egyptom, Izraelom, Jordánskom, Mauretániou, Marokom a Tuniskom. Alžírsko sa stalo účastníkom Dialógu vo februári 2000. Stredomorský dialóg, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou kooperatívneho prístupu Aliancie k bezpečnosti, si kladie za cieľ prispieť k bezpečnosti a stabilite v regióne, k dosiahnutiu lepšieho vzájomného porozumenia a náprave skresleného vnímania NATO medzi krajinami Dialógu. Dialóg dopĺňa iné, súvisiace ale osobitné, medzinárodné iniciatívy realizované v tomto regióne Európskou úniou a Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe.

Politický dialóg a praktická spolupráca

Dialóg zabezpečuje politický dialóg a praktickú spoluprácu so zúčastnenými krajinami. Všetkým stredomorským partnerom ponúka rovnaký základ pre diskusiu a spoločné aktivity, ale úroveň účasti sa líši od krajiny ku krajine podľa ich želania.

Politický dialóg pozostáva z pravidelných bilaterálnych politických diskusií na úrovni

vel'vyslancov. Tieto poskytujú príležitosť na výmenu názorov na rad otázok relevantných pre bezpečnosť v Stredomorí ako aj na budúci vývoj Dialógu. Konajú sa aj viacstranné zasadnutia Severoatlantickej rady so siedmimi krajinami Dialógu, kde Aliancia informuje o svojich aktivitách a kde si všetky strany vzájomne vymieňajú názory na aktuálne udalosti. Takéto stretnutia sa zvyčajne konajú po každom ministerskom alebo vrcholnom zasadnutí NATO, alebo keď dôjde k mimoriadnym okolnostiam. 23. októbra 2001 sa napríklad konalo stretnutie so stredomorskými partnermi o reakcii NATO na teroristický útok proti USA 11. septembra 2001.

Praktická spolupráca je organizovaná prostredníctvom ročného pracovného programu. Tento zahŕňa účasť zástupcov krajín Dialógu na kurzoch Školy NATO v Oberammergau (Nemecko) a Obrannej akadémie NATO v Ríme (Taliansko). Kurzy sa venujú otázkam udržiavania mieru, kontroly zbrojenia, šírenia zbraní hromadného ničenia, ochrany životného prostredia, civilno-vojenskej spolupráce v prípade civilných núdzových udalostí a európskej bezpečnostnej spolupráci.

Medzi ďalšie činnosti patria návštevy mienkotvorných predstaviteľov, akademikov, novinárov a poslancov parlamentov z krajín Dialógu v NATO. Okrem toho Dialóg podporuje vedeckú spoluprácu prostredníctvom Vedeckého programu NATO. Od roku 2000 sa na vedeckých aktivitách sponzorovaných NATO zúčastnilo viac ako 800 vedcov z krajín Dialógu.

Operačné aspekty vojenského rozmeru programu poskytujú príležitosť pre zástupcov krajín Dialógu pozorovať cvičenia NATO/PfP, navštevovať semináre a workshopy organizované strategickými veliteľstvami a navštevovať vojenské veliteľstvá NATO. Okrem toho Stále námorné sily NATO v Stredomorí navštevujú prístavy v krajinách Dialógu. V roku 2002 sa 300 pracovníkov zo siedmich krajín Dialógu zúčastnilo na viac ako päťdesiatich rôznych aktivitách organizovaných v rámci vojenského programu ponúkaného NATO.

Traja spomedzi stredomorských partnerov - Egypt, Jordánsko a Maroko – prispeli aj do misií na udržiavanie mieru pod vedením NATO na Balkáne. V máji 2002 Maroko ešte stále prispievalo do síl SFOR a KFOR na Balkáne.

Vyvíjajúci sa proces

Z hľadiska účasti a vecného obsahu sa Dialóg stále vyvíja. Táto pružnosť umožňuje, aby sa jeho obsah upravoval a aby sa časom zvyšoval počet partnerov v Dialógu. V priebehu rokov sa diskusie stali častejšími a intenzívnejšími. Od začiatku Dialógu sa významne rozšírila praktická dimenzia a teraz pokrýva väčšinu aktivít, na ktorých sa zúčastňujú iné partnerské krajiny.

Zriadenie Skupiny pre stredomorskú spoluprácu v roku 1997 dodalo Dialógu nové a dynamickejšie smerovanie. Poskytuje fórum, v rámci ktorého si členské štáty NATO a krajiny Dialógu vymieňajú názory na bezpečnostnú situáciu v Stredomorí a na ďalší vývoj a smerovanie Dialógu. Na

Washingtonskom samite v roku 1999 boli prijaté ďalšie kroky pre posilnenie politického a praktického rozmeru Dialógu, na zvýšenie príležitostí posilnenia spolupráce v oblastiach, kde NATO môže pridať hodnotu najmä vo vojenskej oblasti a v ďalších oblastiach, o ktoré krajiny Dialógu vyjadrili svoj záujem.

Po 11. septembri 2001 sa NATO a krajiny Dialógu začali častejšie schádzať na konzultácie so Severoatlantickou radou, a to ako individuálne tak aj ako skupina. Na Pražskom samite v novembri 2002 bola ohlásená aktualizácia tejto iniciatívy. Vrcholní predstavitelia Aliancie odsúhlasili sadu opatrení na zlepšenie politickej i praktickej dimenzie Dialógu. Posilnenie a prehĺbenie tohto vzťahu sa stalo prioritou Aliancie.

Medzi spomenuté opatrenia patrilo pravidelnejší a efektívnejší konzultačný proces, identifikácia lepšie cielených aktivít a individualizovaný prístup k spolupráci. Aliancia navrhla prehĺbenie existujúcich oblastí spolupráce a identifikovala ďalšie nové. Patria medzi ne aktivity osobitne vybrané na zlepšenie schopnosti krajín Dialógu prispieť do krízových operácií pod vedením NATO, ktoré nespádajú pod článok 5 Washingtonskej zmluvy, reforma obrany a ekonomika obrany, konzultácie o terorizme a bezpečnosti hraníc ako aj manažment katastrof. Zavedenie týchto opatrení pomôže transformovať charakter vzťahu medzi NATO a krajinami Stredomorského dialógu. Okrem toho sú pre samit NATO v Istanbule v roku 2004 pripravované alternatívy ambicióznejšieho a rozšíreného rámca pre Stredomorský dialóg.

Jedným z najvýznamnejších aspektov transformácie NATO bolo rozhodnutie uskutočniť operácie na podporu mieru a operácie krízového manažmentu ako v euroatlantickej oblasti tak i mimo nej. Na Balkáne, kde NATO zasiahlo vôbec po prvý raz, a to v roku 1995, predstavovali nestabilita a konflikt priamu výzvu bezpečnostným záujmom jeho členov ako aj širšiemu európskemu mieru a stabilite. A potom nedávno v Afganistane Aliancia svojim záväzkom udržiavať mier v tejto krajine ukázala, že je pripravená riešiť bezpečnostné výzvy aj mimo tradičnej oblasti svojej zodpovednosti.

Okrem toho zapojenie NATO do takýchto operácií si vyžiadalo zvýšené kontakty a spoluprácu aj s nečlenskými krajinami NATO, ktoré do operácií prispievali, ako aj s inými medzinárodnými organizáciami. To je príklad, aký druh bezpečnostnej spolupráce je dnes potrebný: tesné pracovné vzťahy s medzinárodnými a mimovládnyimi organizáciami, s partnerskými a inými nečlenskými krajinami NATO sú kľúčovo dôležité.

Bosna a Hercegovina

Po tom, ako Aliancia v rokoch 1992 až 1995 podporovala úsilie OSN ukončiť bosniansku vojnu (*pozri tiež kapitolu 4*), rozmiestnila dňa 14. decembra 1995 v Bosne a Hercegovine len šesť dní po podpise Daytonskej mierovej dohody na základe mandátu OSN mnohonárodné Implementačné sily (IFOR) s cieľom zabezpečiť implementáciu vojenských aspektov dohody. Ich poslaním bolo zaistiť ukončenie násilností; oddeliť ozbrojené sily dvoch entít, ktoré vznikli na území vojnou rozdelenej krajiny, teda Federácie Bosny a Hercegoviny a Republiky srbskej; a dohliadať na prerozdelenie územia medzi týmito dvomi entitami. Sily IFOR dokončili svoju prácu do roka a v decembri 1996 ich nahradili menšie Stabilizačné sily (SFOR).

Okrem odstrašovania pred opakovaním vypuknutia násilností a vytvárania prostredia, v ktorom by mohol mierový proces napredovať, funkcie misie SFOR sa rozšírili aj na podporu civilným organizáciám zapojeným do úsilia medzinárodného spoločenstva budovať v krajine trvalý mier. Mierové jednotky pomáhajú utečencom a vyhnancom vrátiť sa do svojich domovov a prispievajú k reforme bosnianskych vojenských síl. Okrem toho sily SFOR sú aktívne pri zaisťovaní osôb obvinených zo spáchania vojnových zločinov a ich odovzdávaní Medzinárodnému trestnému tribunálu pre bývalú Juhosláviu v Haagu.

So zlepšovaním bezpečnostnej situácie sa postupne znižovali počty jednotiek. Na jar 2004 SFOR tvorilo približne 7000 vojakov, čo je výrazné zníženie v porovnaní so 60 000 vojakmi rozmiestnenými v rámci IFOR. Zníženie počtu odráža pokrok, ktorý Bosna a Hercegovina dosiahla na ceste k udržateľnému mieru. V súčasnosti sa vyhodnocujú možnosti budúcej veľkosti a štruktúry SFOR, vrátane možnosti ukončenia operácie do konca roka 2004 a odovzdania úloh silám pod vedením EÚ. NATO však aj potom ostane v krajine prítomné.

Kosovo

Otvorený konflikt v juhoslovanskej provincii Kosovo, obývanej prevažne etnickými Albáncami, prinútil v roku 1998 viac ako 300 000 ľudí opustiť ich domovy. Belehrad ignoroval opakované medzinárodné požiadavky na stiahnutie srbských síl a na spoluprácu na ukončení násillia a umožnenie návratu utečencov. Keď NATO v októbri 1998 pohrozilo použitím leteckej sily, juhoslovanský prezident Slobodan Milošević súhlasil s dodržiavaním požiadaviek, a útoky boli odvolané. Organizácia pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE) vyslala do oblasti svojich pozorovateľov, zatiaľ čo NATO

vykonávalo letecké sledovanie a rozmiestnilo vojenské sily v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko,* pripravené evakuovať pozorovateľov OBSE v prípade, že by ich ohrozoval obnovený konflikt.

Násilie znovu vzbĺklo začiatkom roka 1999. Srbské sily zintenzívnili svoje operácie. Intenzívne a sústredené medzinárodné diplomatické úsilie na vyriešenie konfliktu zlyhalo; pozorovateľská misia OBSE sa stiahla v marci. Niekoľko dní po stiahnutí OBSE spojenci siahli po poslednej možnosti a začali letecký zásah na ciele v Juhoslovanskej zväzovej republike. Letecké útoky trvali 78 dní, kým bol Miloševićov režim prinútený ukončiť represiu a súhlasiť s požiadavkami medzinárodného spoločenstva. NATO držalo spolu, snažiac sa iba o útoky na vojenské ciele a ciele spojené s režimom a o minimalizáciu civilných strát. Spojenecké sily zároveň pomáhali zmierniť utečeneckú krízu v susednom Albánsku a bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko*, kde sa v čase vrcholenia krízy nachádzalo 445.000 (v Albánsku) a 330.000 (v bývalej Juhoslovanskej republike Macedónsko)* utečencov z radov etnických Albáncov. A navyše, vo vnútri samotného Kosova sa počet utečencov pohyboval okolo 400.000 osôb.

Po uzavretí Vojenskej technickej dohody medzi NATO a juhoslovanskými veliteľmi sa v provincii rozmiestnili Kosovské sily pod vedením NATO (KFOR) na základe mandátu OSN. Ich poslaním bolo odstrániť obnovenie násilností, vytvoriť bezpečné prostredie a demilitarizovať Kosovskú oslobodzovaciu armádu ako aj podporiť medzinárodné humanitárne úsilie a prácu Misie dočasnej správy OSN v Kosove (UNMIK).

Plný stav počiatočného rozmiestnenia síl KFOR predstavoval okolo 43.000 vojakov. Postupným znižovaním počtov sa dospelo na takmer polovicu. V júni 2003 KFOR tvorili sily z väčšiny členských štátov NATO, z 15 partnerských a troch ďalších krajín, konkrétne Argentíny, Maroka a Nového Zélandu.

Po rozpustení Kosovskej oslobodzovacej armády sily KFOR zozbierali a zničili významný počet ručných zbraní a pomáhali budovať Kosovské ochranné zbory, miestne civilné núdzové sily, ktoré operujú pod vedením UNMIK a každodenným dohľadom KFOR. Jednotky KFOR tiež hliadkujú na kosovských hraniciach a prechodoch a strážia kľúčové miesta. Značný počet síl má za úlohu chrániť srbských obyvateľov, ktorí sa vrátili do provincie.

KFOR v úzkej spolupráci s UNMIK pomáha vytvárať bezpečné prostredie, v ktorom všetci občania bez ohľadu na svoj etnický pôvod môžu žiť v mieri a v ktorom môže medzinárodná pomoc podporiť rast demokracie. Bude to ťažká a dlhodobá úloha. Avšak prebieha rekonštrukcia a podarilo sa obnoviť určitý stupeň bezpečnosti a normálneho života pre miestnych obyvateľov.

Južné Srbsko

Začiatkom roka 2001 NATO, Európska únia a OBSE realizovali koordinovanú stratégiu krízového manažmentu s cieľom pomôcť dosiahnuť mierové riešenie ozbrojeného konfliktu v južnom Srbsku, ktorý ohrozoval stabilitu regiónu. Problémy začali koncom roka 2000 v okolí Preševa, kde pod priamou srbskou vládou zostala početná skupina etnických Albáncov bez primeraných politických

a sociálnych práv. Ľahko ozbrojení albánski bojovníci začali sériu útokov na srbské bezpečnostné sily v bezpečnostnej zóne – päť kilometrov širokej nárazníkovej zóne pozdĺž vnútornej hranice Kosova so Srbskom, do ktorej nemala prístup juhoslovanská armáda a kde v súlade s ustanoveniami Vojenskej technickej dohody medzi Alianciou a juhoslovanskou armádou dohľad vykonávali sily KFOR.

Rýchlo eskalujúci konflikt predstavoval vážne bezpečnostné riziko s okamžitými dôsledkami pre Kosovo. Potrebné bolo politické riešenie, aby mohli byť zaručené práva etnických Albáncov v južnom Srbsku ako aj zachovanie územnej celistvosti a zvrchovanosti Juhoslovanskej zväzovej republiky.

V priebehu jari 2001 sa uskutočnil rad kontaktov na vysokej úrovni medzi NATO a novou juhoslovanskou vládou v Belehrade, ktoré viedli NATO k súhlasu s postupným a progresívnym zmenšovaním bezpečnostnej zóny, aby mohla juhoslovanská armáda znovu získať kontrolu nad oblasťou. Za to sa od vlády v Belehrade žiadalo zavedenie viacerých opatrení na budovanie dôvery, ktoré napokon v máji presvedčili albánskych bojovníkov, aby zložili zbrane. Tím NATO sprevádzaný predstaviteľom

EÚ pomáhal rokovať o prímerí a o vytvorení priamych komunikačných kanálov medzi srbskými úradmi a ozbrojenými skupinami etnických Albáncov.

Bola prijatá sada opatrení na umožnenie rýchlej integrácie etnických Albáncov do politických a administratívnych štruktúr v regióne a návrat utečencov. Medzinárodné spoločenstvo ich monitorovalo a pomáhalo realizovať. OBSE vypracovala program na vyškolenie multietnických policajných síl na nasadenie v prevažne albánskych dedinách, ktorých sa predtým zmocnili rebeli, a pomohla zorganizovať miestne voľby, ktoré prebehli v auguste 2002 a zaručili spravodlivejšie a rovné zastúpenie etnických skupín.

Bývalá Juhoslovanská republika Macedónsko*

Sily NATO vykonávali na požiadanie macedónskej vlády od roku 2001 v tejto krajine jasne definované misie krízového manažmentu. Ozbrojené skupiny etnických Albáncov vyprovokovali vnútorné nepokoje na jar roku 2001. NATO odsúdilo ozbrojené útoky a sprísnilo kontroly pozdĺž hranice s Kosovom. Aliancia, a predovšetkým jej generálny tajomník, zároveň

Afganistan

V auguste 2003 prevzalo NATO zodpovednosť za Medzinárodné sily na podporu bezpečnosti (ISAF) IV v Afganistane. Úlohou týchto síl je pomáhať afganskej dočasnej vláde v zaistení bezpečného prostredia pre obyvateľov Kábulu a okolia. Krajina sa pokúša zotaviť z občianskej vojny trvajúcej dve desaťročia a z nedávnej deštruktívnej vlády Talibanu, ktorý poskytoval útočisko teroristom.

ISAF sú medzinárodné sily s mandátom OSN, ktoré boli vytvorené na konci roku 2001. Prvú misiu viedlo Spojené kráľovstvo a pozostávala zo síl z mnohých krajín, z ktorých väčšina bola členskými štátmi NATO. Misiu ISAF II potom viedlo Turecko a ISAF III spoločne Nemecko a Holandsko. Pôvodný mandát obmedzoval operácie ISAF na Kábul a okolie, avšak v októbri 2003 rezolúcia Bezpečnostnej rady OSN oprávnila Alianciu k rozšíreniu operácií i mimo Kábulu.

NATO súhlasilo s rozšírením svojej misie na väčšiu časť Afganistanu, a to predovšetkým prostredníctvom dočasných nasadení mimo Kábulu a prevzalo vojenské velenie nad značným počtom Provinčných rekonštrukčných tímov (PRT), ktoré pomáhajú stabilizovať regióny. ISAF začal podporou PRT, ktorý viedlo v Kunduze Nemecko, a postupne bude rozširovať svoju podporu aj na ďalšie PRT. Úsilie medzinárodného spoločenstva pomôcť Afgancom pri obnove ich krajiny čelí v krajine mnohým vážnym výzvam. Aliancia sa zaviazala, že v Afganistane zostane dovtedy, kým tam bude potrebná. Na nasledujúci samit NATO v Istanbule v roku 2004 Aliancia, v úzkej spolupráci s ostatnými medzinárodnými organizáciami a afganskou dočasnou vládou, pripravuje komplexnú stratégiu svojho pôsobenia v Afganistane.

vyzývala macedónsku vládu, aby pokračovala v ústavných reformách, ktoré by riešili nespokojnosť etnických Albáncov.

V júni NATO vyjadrilo súhlas s formálnou žiadosťou vlády o vojenskú pomoc pri demilitarizovaní takzvanej Národnej oslobodzovacej armády etnických Albáncov s podmienkou, že strany zastavia paľbu a dohodnú sa na mierovom pláne. V auguste už existovala rámcová dohoda, ktorá otvorila cestu pre vyslanie 3.500 vojakov na tridsaťdňovú misiu s cieľom odzbrojiť skupiny etických Albáncov.

Na konci septembra, ako pokračovanie tejto misie, bolo NATO požiadané, aby ponechalo v krajine malé sily, ktoré by prispievali k ochrane pozorovateľov EÚ a OBSE, monitorujúcich implementáciu rámcovej dohody. V rámci tejto operácie bolo rozmiestnených okolo 700 vojakov, ktorí sa pridali k malému kontingentu Aliancie, v krajine už umiestnenému, ktorého úlohou bolo zabezpečiť komunikačné spojenia a logistiku KFOR. Táto operácia NATO sa skončila v marci 2003, keď bola zodpovednosť za misiu odovzdaná Európskej únii vďaka dohodám medzi EÚ a NATO, ktoré umožňovali použitie vojenských prostriedkov a spôsobilostí NATO na operácie pod vedením EÚ (pozri kapitolu 2). Po dosiahnutí stabilizovania situácie bola vojenská operácia pod vedením EÚ ukončená 15. decembra 2003 a následne nahradená civilnou policajnou operáciou Únie.

Každá krajina je zodpovedná za to, aby mala na celoštátnej úrovni pripravené plány pre riešenie civilných núdzových situácií, ako sú nehody spôsobené únikom chemických alebo toxických látok, lavínami, záplavami, zemetraseniami, alebo pre manažment dôsledkov teroristických útokov. Ale katastrofy, či už spôsobené človekom alebo prírodou, neuznávajú medzinárodné hranice, a preto je nevyhnutné aj plánovanie na medzinárodnej úrovni.

Spolupráca medzi krajinami NATO v oblasti civilného núdzového plánovania existovala mnoho rokov. Nedávno sa táto spolupráca rozšírila aj na partnerské krajiny. Hlavný pokrok bol dosiahnutý v spôsobe organizovania zdrojov pre potreby riešenia civilných núdzových situácií v euroatlantickej oblasti.

Koordinácia v rámci NATO

Efektívna reakcia na katastrofy si vyžaduje koordináciu dopravných zariadení, zdravotníckych zdrojov, komunikácií, spôsobilostí na odstraňovanie dôsledkov katastrof a ďalších civilných zdrojov. NATO zohráva významnú úlohu pri harmonizovaní plánovania medzi svojimi členskými krajinami, čo zaručuje fungovanie plánov vtedy, keď to bude potrebné, a disponibilitu zdrojov, na ktorých závisia.

Mechanizmus využívaný na koordinovanie plánovania v tejto oblasti sa skladá z radu technických plánovacích komisií a výborov, ktoré pracujú pod celkovým vedením Vyššieho výboru pre civilné núdzové plánovanie. Na zasadnutiach týchto orgánov sa pravidelne stretávajú experti národných vlád, priemyslu a obrany, aby koordinovali plánovanie v oblasti európskej vnútrozemskej pozemnej dopravy, námornej prepravy, civilného letectva, potravinárstva a poľnohospodárstva, priemyselnej výroby a zásob, ďalej v oblasti pôšt a telekomunikácií, zdravotníctva, civilnej ochrany a produkcie a zásobovania ropou.

Širšia spolupráca

Dnes sú skúsenosti a odborné znalosti NATO v oblasti civilného núdzového plánovania široko prístupné členským krajinám Euroatlantickej partnerskej rady a zároveň naopak čerpajú zo znalostí a spôsobilostí týchto krajín. Partnerské krajiny NATO sa stále aktívnejšie zapájajú do konkrétnych foriem spolupráce v práci plánovacích komisií a výborov. V roku 1998 bolo ustanovené Euroatlantické centrum pre koordináciu prác pri odstraňovaní následkov katastrof (*pozri rámček na strane 35*). Civilné núdzové plánovanie je tiež dôležitým aspektom celkových programov spolupráce s partnerskými krajinami a dnes predstavuje najväčšiu nevojenskú zložku činností v rámci Partnerstva za mier. Medzi takéto aktivity patria semináre, workshopy, cvičenia a školenia, ktoré spájajú civilných a vojenských pracovníkov z rôznych úrovní vlády a samosprávy - miestnej, regionálnej a celoštátnej. Ďalšie medzinárodné organizácie ako Úrad OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí a Vysoký komisár OSN pre utečencov, Medzinárodná agentúra pre atómovú energiu a Európska únia sú tiež dôležitými partnermi, rovnako ako mimovládne humanitárne organizácie.

Udalosti z 11. septembra 2001 znovu potvrdili nutnosť spolupráce v príprave na možné teroristické útoky proti civilnému obyvateľstvu

s použitím chemických, biologických, rádiologických alebo jadrových (CBRN) zbraní. Akčný plán partnerstva proti terorizmu prijatý na Pražskom samite v novembri 2002 vyzýva k zdieľaniu potrebných informácií a k účasti na civilnom núdzovom plánovaní s cieľom vyhodnocovania rizík a znižovania zraniteľnosti civilného obyvateľstva zo strany terorizmu a zbraní hromadného ničenia. NATO a jeho partnerské krajiny pracujú na zostavení zoznamu

národných spôsobilostí, ktoré by boli v prípade takéhoto útoku k dispozícii. Okrem toho bol na pomoc národným orgánom pri zlepšovaní ich civilnej pripravenosti na možné teroristické útoky CBRN zbraňami prijatý Akčný plán civilného núdzového plánovania. Taktiež sa začali diskutovať o úlohách a spôsobilostiach NATO a Európskej únie v oblasti civilného núdzového plánovania.

Euroatlantická spôsobilosť reakcie na katastrofy

Potreba koordinovanejšej euroatlantickej spôsobilosti reakcie na katastrofy viedla v júni 1999 na základe návrhu preloženého Ruskom k vytvoreniu Euroatlantického centra pre koordináciu prác pri odstraňovaní následkov katastrof (EADRCC) v centrále NATO. Centrum funguje ako ústredné miesto pre zdieľanie informácií a koordinuje reakcie medzi členskými a partnerskými krajinami NATO na katastrofy v euroatlantickom priestore. Taktiež organizuje hlavné cvičenia civilných núdzových situácií, v rámci ktorých sa precvičujú reakcie na simulované prírodné i človekom spôsobené katastrofy.

EADRCC prispelo k humanitárnym operáciám pri odstraňovaní následkov katastrof počas kosovskej utečeneckej krízy a odvieďlo cennú prácu pri veľkých povodniach na Ukrajine, v Rumunsku, Maďarsku, Albánsku a Českej republike, po zemetrasení v Turecku v roku 1999, počas lesných požiarov v bývalej Juhosl-

ovskej republike Macedónsko* a v Portugalsku a extrémneho počasia na Ukrajine a v Moldavsku.

Centrum úzko spolupracuje s agentúrami OSN, ktoré zohrávajú vedúcu úlohu pri odstraňovaní následkov medzinárodných katastrof - Úradom OSN pre koordináciu humanitárnych záležitostí a Úradom vysokého komisára OSN pre utečencov - a s ďalšími organizáciami.

Krajiny sú nabádané k tomu, aby vytvárali dvojstranné a viacstranné mechanizmy na riešenie otázok, ako sú vízové predpisy, rámce upravujúce prekračovanie hraníc, dohody o tranzite, colné vybavenie a štatút personálu. Takéto opatrenia odstraňujú byrokratické prieťahy v nasadení záchranej a inej techniky a pracovníkov na mieste katastrofy.

Taktiež bolo dohodnuté vytvorenie Euroatlantickej jednotky reakcie na katastrofy, ktorá bude zložená z rôznych národných prvkov a ktorá bude zostavená a vyslaná na miesta núdze, keď to bude potrebné.

Dva osobitné programy NATO združujú vedcov a expertov, ktorí sa pravidelne schádzajú, aby riešili problémy spoločného záujmu: civilný vedecký program Vedeckého výboru NATO a program životného prostredia a spoločnosti Výboru NATO pre výzvy modernej spoločnosti. Siete vytvorené prostredníctvom spolupráce - tradícia medzi vedcami a podmienka vedeckého pokroku - taktiež plnia politický cieľ upevňovania porozumenia a dôvery medzi komunitami z rôznych kultúr a tradícií.

Zameranie vedeckého programu, ktorý existuje už viac ako 45 rokov, sa nedávno preorientovalo výhradne na prioritné výskumné témy v rámci obrany proti terorizmu a iným bezpečnostným hrozbám. V súlade s iniciatívami Aliancie na čelenie novým hrozbám zameriava civilný vedecký program NATO svoju pozornosť na podporu spolupráce práve v týchto oblastiach. Túto zásadnú zmenu odráža aj nový názov programu, ktorý je teraz známy ako program „Bezpečnosť prostredníctvom vedy“.

Výbor pre výzvy modernej spoločnosti sa zaoberá problémami životného prostredia a spoločnosti. Spája národné inštitúcie k spolupráci na pilotných štúdiách v týchto oblastiach. Výbor nedávno definoval rad kľúčových cieľov súvisiacich s bezpečnosťou,

ktoré budú usmerňovať jeho budúcu prácu. Program posilňuje spoluprácu medzi NATO a partnerskými krajinami v riešení problémov vyvolávajúcich spoločné obavy.

Tak ako sú podporované hlavné kooperatívne aktivity medzi vedcami a expertami z členských a partnerských krajín, osobitné iniciatívy oboch výborov podporujú zvýšenú spoluprácu s vedeckými a environmentálnymi obcami v Rusku, na Ukrajine a v krajinách Stredomorského dialógu.

Veda pre bezpečnosť, stabilitu a solidaritu

Korene vedeckého programu NATO siahajú do 50. rokov minulého storočia, keď sa pokrok vo vede a technike považoval za veľmi dôležitý pre budúcnosť atlantického spoločenstva. Preto bol ustanovený program na podporu vedeckej spolupráce a počas nasledujúcich 40 rokov bola podporovaná spolupráca medzi vedcami v krajinách NATO, ktorá stanovila vysoké normy vedeckej náročnosti.

Po skončení Studenej vojny sa od začiatku 90. rokov program postupne otváral aj účasti vedcov a expertov z nečlenských krajín NATO a v roku 1999 sa úplne premenil na program podpory

spolupráce medzi vedcami z krajín NATO a partnerských krajín alebo štátov Stredomorského dialógu. Pozornosť sa jasne zameriava na podporovanie pokroku a mieru vytvorením väzieb medzi vedcami v týchto predtým oddelených komunitách.

Od roku 2004 bola do programu zavedená ďalšia zásadná zmena v reakcii na nové hrozby terorizmu a iné hrozby moderného sveta. Program bude v budúcnosti poskytovať podporu spolupráci len v prioritných témach výskumu v dvoch oblastiach: „obrana pred terorizmom“ a „čelenie ostatným ohrozeniam bezpečnosti“.

Cieľom nového programu „Bezpečnosť prostredníctvom vedy“ je prispieť k bezpečnosti, stabilite a solidarite medzi národmi prostredníctvom aplikovania vedy na riešenie problémov. Spolupráca, vytváranie sietí kontaktov a budovanie kapacít sú nástrojmi na dosiahnutie tohto cieľa. Rôzne druhy grantov sú ponúkané vedcom v krajinách NATO, partnerom a krajinám Stredomorského dialógu, aby mohli spolupracovať na prioritných výskumných úlohách. Granty sú taktiež udeľované na podporu partnerským krajinám pri vytváraní základnej infraštruktúry počítačovej siete.

Virtuálna hodvábná diaľnica

Najväčší a najambicióznejší projekt, ktorý sponzoroval vedecký program NATO, bol odštartovaný v októbri 2001. Nazýva sa Virtuálna hodvábná diaľnica – ako narážka na Hodvábnu cestu, ktorá voľakedy spájala Európu s Ďalekým východom a podporovala výmenu tovaru, znalostí a myšlienok. Projekt poskytuje počítačové prepojenia a prístup na internet pre akademickú a vedeckú obec ôsmich krajín južného Kaukazu a strednej Ázie.

Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Kazachstan, Kirgizsko, Tadžikistan, Turkménsko a Uzbekistan ležia na okraji európskej internetovej arény a ich úroveň rozvoja im v blízkej budúcnosti nedovolí prepojenie pomocou optických vlákien.

Pomocou tohto projektu Aliancie sú teraz vedecké a akademické obce zúčastnených krajín pripojené na internet prostredníctvom nákladovo efektívnej najmodernejšej satelitnej technológie a cez spoločné satelitné pásmo. Grant NATO financoval satelitné pásmo a inštaláciu deviatich satelitných tanierov – ôsmich malých, ktoré sú umiestnené v týchto krajinách a sú napojené na veľké satelitné zariadenie v Hamburgu v Nemecku, ktoré slúži ako európske centrum. Ostatní spolusponzori poskytujú materiálne príspevky.

V roku 2003 bolo prijaté rozhodnutie rozšíriť Virtuálnu hodvábnu diaľnicu aj do Afganistanu inštalovaním satelitnej pozemnej stanice v Kábule.

Civilná veda sa pre svoju univerzálnosť a svoju schopnosť vytvárať nové a mimoriadne efektívne medzinárodné siete ukázala ako vysoko efektívny prostriedok pre medzinárodný dialóg. Talent sústredený v týchto vedeckých sieťach môže byť využitý v riešení vynárajúcich sa hrozieb. Veda predstavuje nástroj pre nachádzanie odpovedí na kriticky dôležité otázky, ako aj prostriedok spájania národov.

Vyrovňovanie sa s výzvami modernej spoločnosti

Výbor pre výzvy modernej spoločnosti vznikol v roku 1969, aby reagoval na obavy súvisiace so životným prostredím. Výbor poskytuje expertom z rôznych národných inštitúcií fórum pre zdieľanie znalostí o technických, vedeckých a iných aspektoch sociálnych a environmentálnych otázok v civilnom a vojenskom sektore a skúseností s nimi.

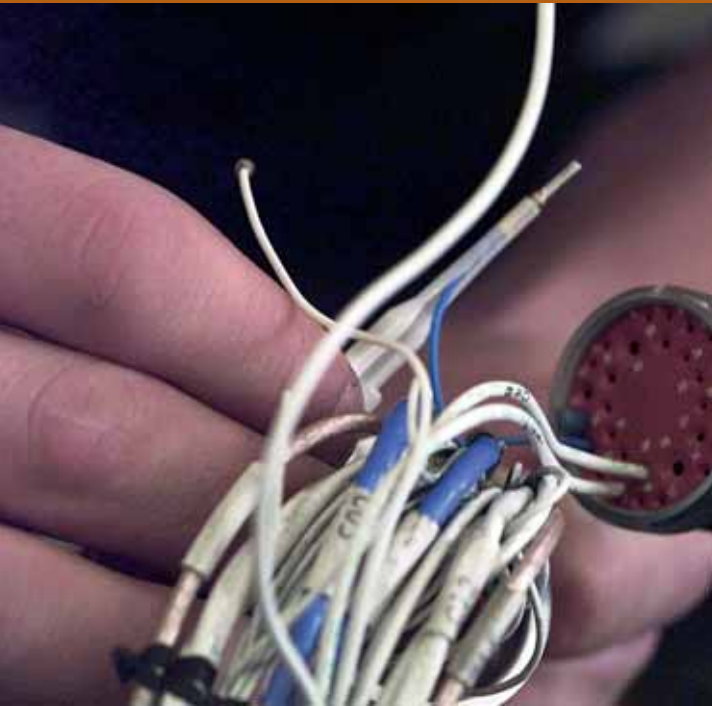
Projekty realizované pod záštitou výboru podporujú spoluprácu pri riešení problémov ovplyvňujúcich životné prostredie a kvalitu života, ako sú znečisťovanie životného prostredia, hluk, problémy miest, energie, zdravie ľudí a environmentálne problémy súvisiace s obranou. V tejto poslednej oblasti sú typickými výskumnými okruhmi otázky ako možnosti opätovného využívania pôdy predtým použí-

vanej na vojenské účely, sanačné metódy a environmentálna bezpečnosť, napríklad v súvislosti s ropovodmi.

Výbor pracuje decentralizovaným spôsobom a zahŕňa aktivity ako pilotné štúdie, workshopy a semináre, všetky financované na národnej úrovni. Jedna alebo viac krajín preberá vedúcu úlohu a zodpovednosť za plánovanie a koordinovanie práce. V ostatných rokoch sa práca výboru rozšírila a zahŕňa workshopy a nové štúdie na témy mimoriadneho záujmu pre partnerské krajiny.

Výbor taktiež definoval rad kľúčových cieľov usmerňujúcich jeho budúcu prácu, ktorými sú: znižovanie environmentálneho dopadu vojenských aktivít; vykonávanie regionálnych štúdií vrátane cezhraničných aktivít; prevencia konfliktov v súvislosti s nedostatkom zdrojov; riešenie vynárajúcich sa rizík pre životné prostredie a spoločnosť, ktoré by mohli spôsobiť hospodársku, kultúrnu a politickú nestabilitu a riešenie netradičných ohrození bezpečnosti.

Zraniteľnosť prepojenej spoločnosti

Spoločnosť je dnes v dôsledku narastajúceho prepojenia na všetkých úrovniach zraniteľnejšia než kedykoľvek predtým. Otvorenejšia globálna spoločnosť, zložitejšie technické systémy, zvýšená závislosť na elektronických informáciách a komunikačných systémoch, previazané systémy produkcie a dodávky potravín, prepojené a stále hustejšie dopravné systémy – toto všetko vyvoláva vznik nových a meniacich sa prejavov zraniteľnosti. Napríklad dlhodobější výpadok telekomunikačného spojenia a dodávok energie môže spôsobiť závažný problém. Následkom udalostí z 11. septembra sa začali vynárať obavy z netradičných teroristických hrozieb ako biologické útoky alebo počítačová vojna.

Zachovanie bezpečnosti a ochrana spoločnosti pred širokým spektrom výziev si vyžaduje spoluprácu a koordináciu medzi rôznymi inštitúciami v mnohých oblastiach na národnej ako aj medzinárodnej úrovni. To sa ukázalo v kampani pod vedením USA proti terorizmu, ktorá zahŕňala nielen vojenskú spoluprácu ale aj spoluprácu diplomatickú, finančnú, ekonomickú, spravodajskú, colnú a policajnú.

V marci 2001 sa začal krátkodobý projekt pod záštitou Výboru pre výzvy modernej spoločnosti, ktorého cieľom je vyhodnotiť spoločné výzvy a identifikovať oblasti pre väčšiu medzinárodnú spoluprácu, aby sa znížila zraniteľnosť komplexných, vzájomne závislých systémov, vitálnych pre fungovanie modernej spoločnosti. Vedenia projektu sa ujalo Nórsko a zúčastňujú sa ho Dánsko, Gruzínsko, Maďarsko, Litva, Moldavsko, Poľsko, Rumunsko, Švédsko, Švajčiarsko, Turecko, Ukrajina, Spojené kráľovstvo a Spojené štáty americké.

NATO nie je nadnárodná ale medzivládna organizácia. Je alianciou nezávislých zvrchovaných štátov, ktoré sa spojili v záujme spoločnej bezpečnosti a obrany spoločných hodnôt. Rozhodnutia sa prijímajú konsenzom.

Na uľahčenie konzultácií má každá členská krajina pri politickom sídle NATO v Bruseli zriadenú svoju stálu delegáciu, ktorá pozostáva zo stáleho predstaviteľa, ktorý je vedúcim delegácie, a vojenského predstaviteľa. Oboch v ich práci podporujú civilní pracovníci a vojenský poradcovia, ktorí zastupujú svoje krajiny v rôznych výboroch NATO.

Oddelené štruktúry – civilná a vojenská – boli v NATO postupne vytvorené pre prácu v politickej a vojenskej oblasti činnosti Aliancie. Obe štruktúry podporujú v práci Severoatlantickú radu, ktorá je najvyšším rozhodovacím orgánom NATO.

Konsenzus a spoločný súhlas

Aliancia stojí na zdieľanom záväzku spoločnej praktickej spolupráce v oblasti obrany a bezpečnosti. V NATO neexistujú hlasovacie postupy a rozhodnutia sa prijímajú na základe konsenzu alebo spoločného súhlasu. To znamená, že politické konzultácie sú rozhodujúcou súčasťou rozhodovacieho procesu. Všetky orgány NATO sú zložené z predstaviteľov členských krajín, ktorých úlohou je predstavovať názor ich krajiny spojencom a spätne informovať svoje vlastné vlády o stanoviskách ostatných spojencov.

I keď politické konzultácie sú podstatným komponentom krízového manažmentu NATO, a preto sa často spájajú s obdobiami napätia a ťažkostí, sú práve tak aj normálnou každodennou činnosťou, ktorá umožňuje členským krajinám presondovať priestor na dosiahnutie dohody a formulovanie dlhodobých politík. Konzultácie majú mnoho foriem: jednoduché zdieľanie alebo výmena informácií a stanovísk; informovanie o akciách alebo rozhodnutiach, ktoré vlády prijali, alebo sa práve chystajú prijať

a ktoré by mohli mať dopad na záujmy ich spojencov; poskytnutie včasnej výstrahy o vládných akciách alebo rozhodnutiach a poskytnutie príležitosti pre ostatných vyjadriť sa k nim alebo s nimi vyjadriť súhlas; diskusia s cieľom dosiahnuť konsenzus o politikách, ktoré majú byť prijaté alebo o paralelne uskutočňovaných akciách; alebo konzultácie s cieľom umožniť členským štátom prijať kolektívne rozhodnutia či odsúhlasiť spoločný postup.

Konzultačný proces je nepretržitý. Keďže zástupcovia všetkých členských štátov sú umiestnení v centrále NATO v Bruseli, konzultácie medzi spojencami sa môžu uskutočniť na požiadanie kohokoľvek z nich alebo z iniciatívy generálneho tajomníka NATO rýchlym oznámením. Mechanizmus konzultácií zaručuje existenciu stáleho dialógu a množstvo príležitostí na prediskutovanie a vysvetlenie obáv.

Niekedy sú členské krajiny v úplnej vzájomnej zhode a rozhodovanie nepredstavuje žiaden problém. Niekedy prevláda jeden väčšinový názor, ale jedna alebo viac krajín majú iné stanovisko. V takomto prípade sa vyvíja úsilie na zmenšenie rozdielností a dosiahnutie kompromisu. Je samozrejme možné, že rozdiely sa nedajú odstrániť. V takomto prípade jednotlivé členské krajiny postupujú slobodne v súlade s ich preferenciou. žiadna členská krajina nie je nútená konať alebo rozhodovať proti svojej vôli. Zvyčajne však duch kompromisu a pocit zdieľaných záujmov a cieľov zaručujú, že napriek rozdielom v názore sa dá nájsť dostatok spoločnej pôdy na dosiahnutie dohody. Po jej prijatí predstavujú rozhodnutia Aliancie spoločné odhodlanie všetkých zúčastnených krajín.

Civilná štruktúra NATO

Najdôležitejším orgánom, ktorý prijíma rozhodnutia, je Severoatlantická rada. Zodpovedá za všetky rozhodnutia NATO a je jediným orgánom zriadeným Severoatlantickou zmluvou. Rada je prvým a najdôležitejším politickým fórom, kde sa schádzajú zástupcovia všetkých členských

krajín, aby prerokovali politiky alebo operatívne otázky. Môže sa schádzať na rôznych úrovniach, zvyčajne tak robí najmenej raz do týždňa na úrovni veľvyslancov, najmenej dva razy do roka na úrovni ministrov zahraničných vecí alebo obrany a každých niekoľko rokov sa úrovni hláv štátov alebo vlád. Bez ohľadu na úroveň stretnutia majú jej rozhodnutia rovnakú autoritu a odrážajú názory všetkých vlád. Zvyčajne sa schádza, aby prerokovala otázky, ktoré predstavujú spoločné obavy alebo otázky, ktoré vyžadujú kolektívne rozhodnutia, ale neexistujú žiadne obmedzenia vzťahujúce sa na predmet rokovania Rady.

Výbor pre obranné plánovanie sa zaoberá väčšinou otázkami obrany a témami týkajúcimi sa kolektívneho obranného plánovania. Poskytuje usmernenie vojenským orgánom NATO a v otázkach svojej kompetencie má rovnakú autoritu ako Rada. Rovnako ako Rada aj Výbor pre obranné plánovanie sa zvyčajne schádza na úrovni veľvyslancov, ale najmenej dva razy do roka na úrovni ministrov obrany. Ministri obrany sa tiež pravidelne schádzajú v Skupine pre jadrové plánovanie, ktorá vyhodnocuje jadrovú politiku Aliancie a diskutuje o širokom rade špecifických politických otázok spojených s jadrovými silami a ich širšími aspektmi ako kontrola a šírenie jadrových zbraní. Francúzsko, ktoré nie je súčasťou integrovanej vojenskej štruktúry NATO, sa nezúčastňuje ani vo Výbore pre obranné plánovanie ani v Skupine pre jadrové plánovanie.

Rade a Výboru pre obranné plánovanie podlieha mnoho podriadených výborov, ktoré sa zaoberajú špecializovanými aspektmi politiky a pripravujú odporúčania pre konečné rozhodnutia. Každá členská krajina je zastúpená v každom z týchto výborov. Príkladom môže byť Politický výbor, ktorý sa schádza pravidelne na rôznych úrovniach, aby radil Rade v hlavných aktuálnych politických otázkach, ktoré majú dopad na politiku Aliancie. Ďalším je Výbor pre hodnotenie obrany, ktorý dohliada na konzultáciu proces vedúci k rozhodnutiam o úrovni

vojenských síl, poskytovaných členskými krajinami do integrovanej vojenskej štruktúry NATO počas nasledujúceho plánovacieho obdobia. Výbor NATO pre infraštruktúru skúma návrhy na spoločné financovanie zariadení, využívaných silami NATO. Ekonomický výbor sa zameriava na hospodársky rozvoj, ktorý má priamy dopad na bezpečnostnú politiku. Rozpočtové výbory predkladajú Rade návrhy na hospodárenie s civilným a vojenským rozpočtom, do ktorých prispieva každá členská krajina.

Konzultácie prebiehajú v celom spektre aktivít Aliancie. Pravidelne sa schádza Konferencia národných riaditeľov pre vyzbrojovanie, aby posúdila politické, ekonomické a technické aspekty rozvoja a obstarávania vybavenia pre sily NATO. V oblasti informácií sa Výbor pre verejnú diplomáciu zameriava na činnosti, ktorých cieľom je zlepšenie vedomostí o NATO a porozumenia jeho politikám vo verejnosti v krajinách NATO a partnerských krajinách. Otázky týkajúce sa vedeckých činností a environmentálnych programov Aliancie sa preberajú vo Vedeckom výbore a Výbore pre výzvy modernej spoločnosti. Ďalšie výbory a skupiny, ako sú Politicko-vojenský riadiaci výbor Partnerstva za mier, pomáhajú rozvíjať spoluprácu s partnerskými krajinami a dohliadať na ňu.

Aktivity Aliancie, do ktorých sú zapojené aj partnerské krajiny, ako sú udržiavanie mieru alebo program PfP, sa prerokovávajú s príslušnými vládami. Konzultácie sa uskutočňujú na primeraných fórach, ako sú Euroatlantická partnerská rada, Rada NATO-Rusko a Komisia NATO-Ukrajina. Podobne sa aktivity Stredomorského dialógu diskutujú so zúčastnenými krajinami v Skupine pre stredomorskú

spoluprácu. NATO pripisuje pokračovaniu práce týchto orgánov zásadný význam. Poskytujú užitočné fóra pre prediskutovanie rozdielností a pre výmenu názorov najmä v časoch krízy.

Vojenská štruktúra NATO

Vojenskú štruktúru NATO riadi Vojenský výbor, ktorý je najvyšším vojenským orgánom Aliancie, avšak vždy zostáva podriadený politickej autorite Severoatlantickej rady. Výbor poskytuje Aliancii vojenské poradenstvo. Na najvyššej úrovni sa schádzajú náčelníci generálnych štábov, ale v každodennej práci sú v ňom členské krajiny zastúpené svojimi vojenskými predstaviteľmi.

Vojenský výbor tiež usmerňuje Strategických veliteľov NATO. Existujú dvaja takíto veliteľia, a to Vrchný veliteľ spojeneckých síl v Európe (SACEUR), ktorého sídlo - Vrchné veliteľstvo spojeneckých síl v Európe (SHAPE) – sa nachádza v Mons v Belgicku, a Vrchný veliteľ spojeneckých síl pre transformáciu (SACT), ktorý má základňu v Norfolku v štáte Virginia v Spojených štátoch amerických.

SACEUR stojí v čele Spojeneckého veliteľstva pre operácie, ktoré velí vojenským silám, poskytnutým členskými štátmi pre potreby NATO. Preto je zodpovedný za všetky operácie NATO bez ohľadu na ich miesto a zároveň ako vrchný veliteľ síl USA v Európe sedí akoby na „dvoch stoličkách“.

SACT má funkčnú úlohu. Ako vedúci Spojeneckého veliteľstva pre transformáciu zodpovedá za presadzovanie nepretržitej transformácie síl a spôsobilostí Aliancie a dohľad nad ňou. Má taktiež dvojaké poslanie - je zároveň aj náčelníkom spojeného velenia síl USA.

Deľba zodpovednosti medzi týmito dvomi veliteľmi bola pôvodne geografická: SACEUR viedol operácie NATO v Európe a Vrchný veliteľ spojeneckých síl v Atlantiku (SACLANT) zodpovedal za operácie nad Atlantikom. Návrh na racionalizáciu vojenskej veliacej štruktúry bol

predložený a odsúhlasený na samite NATO v Prahe v novembri 2002. Odráža záväzok NATO rozvíjať spôsobilosti a zachovávať pripravenosť síl potrebnú pre krízový manažment, podporu mieru a humanitárne úlohy v rámci ale aj mimo tradičnej oblasti zodpovednosti. Tento návrh dopĺňal vytvorenie Síl rýchlej reakcie NATO (NRF) a Pražský záväzok spôsobilostí (pozri kapitolu 3).

Parlamentné zhromaždenie NATO

Aliancia je medzivládna organizácia a vláda každej členskej krajiny má zodpovednosť voči svojmu vlastnému parlamentu. Podpora demokraticky volených parlamentných zástupcov je preto pre ciele Aliancie dôležitá. Parlamentné zhromaždenie NATO je medziparlamentné fórum členských krajín NATO, kde sa stretávajú európski a severoamerickí zákonodarcovia, aby prediskutovali otázky spoločného záujmu.

Zhromaždenie je úplne nezávislé od NATO, ale predstavuje spojenie medzi národnými parlamentmi a Alianciou, ktoré povzbudzuje vlády, aby pri tvorbe vnútroštátnej legislatívy zohľadňovali aspekty súvisiace s Alianciou. Je aj trvalou pripomienkou toho, že medzivládne rozhodnutia dosiahnuté v NATO sú v konečnom dôsledku závislé na politickom odsúhlasení vnútroštátnymi demokratickými procesmi. Parlamentné zhromaždenie NATO má bohaté kontakty aj s parlamentmi v partnerských krajinách, ktoré vysielajú svojich predstaviteľov, aby sa zúčastnili na jeho diskusiách a debatách.

zasadnutiam Severoatlantickej rady a výborov na vyššej úrovni a má značný vplyv na rozhodovací proces. Môže navrhovať témy diskusie a môže využiť svoje postavenie nezávislého a nestranného predsedu na jej usmerňovanie smerom ku konsenzu v záujme Aliancie ako celku. Generálny tajomník však nemá právomoc prijímať politické rozhodnutia sám a môže konať v mene NATO len v rozsahu, ktorý mu členské štáty odsúhlasili.

Úloha generálneho tajomníka NATO

Generálny tajomník riadi a podporuje procesy konzultácií a rozhodovania v Aliancii. Predsedá

Je tiež hlavným hovorcom Aliancie a stojí v čele Medzinárodného sekretariátu, ktorý plní funkciu servisu pre prácu členských krajín v jednotlivých výboroch na rôznych úrovniach.

Kto za NATO platí?

Príspevky do rozpočtov NATO sú vypočítané podľa odsúhlaseného vzorca podielu na nákladoch a predstavujú len malý podiel celkového rozpočtu krajín NATO na obranu.

Spoločne financované rozpočty sú riadené prostredníctvom separátneho civilného rozpočtu, vojenského rozpočtu a programu bezpečnostných investícií.

- Civilný rozpočet pokrýva prevádzkové náklady Medzinárodného sekretariátu v sídle NATO; civilné programy a aktivity; a výstavbu, prevádzkovanie a údržbu zariadení ako napríklad konferenčné služby pre zasadnutia výborov a pracovných skupín.
- Vojenský rozpočet pokrýva náklady na prevádzkovanie a údržbu integrovanej vojenskej štruktúry vrátane Vojenského výboru, Medzinárodného vojenského sekretariátu a súvisiacich inštitúcií, oboch Strategických veliteľstiev a súvisiacich veliacich,

radiaciach a informačných systémov, na výskum, vývoj a obstarávacie a logistické agentúry a na letecké sily včasnej výstrahy NATO (AWACS).

- Program bezpečnostných investícií financuje inštalácie a zariadenia potrebné pre NATO, ktoré dopĺňajú tie, postavené jednotlivými členskými krajinami pre vlastné národné bezpečnostné účely, napríklad komunikačné a informačné systémy, radary, vojenské veliteľstvá, letiská, potrubia, skladovacie zariadenia, prístavy a navigačné pomôcky.

Dohľad nad týmito rozpočtami vykonávajú výbory pre civilný a vojenský rozpočet a Výbor pre infraštruktúru, ktorý je zodpovedný za financovanie spoločne financovaných zariadení na podporu síl NATO. Na politiku spoločného vojenského financovania dohliada Vyššia rada pre zdroje. Každá členská krajina je v týchto orgánoch zastúpená. Všetky rozpočty NATO podliehajú aj externej kontrole.

Dnešné NATO sa veľmi líši od tej inštitúcie, ktorá vznikla v roku 1949. V priebehu viac ako polstoročia svojej existencie sa Aliancia i svet vyvíjali smerom, ktorý si zakladatelia jej dokázali len ťažko predstaviť. Dnešné NATO je iná inštitúcia než tá, čo bránila západnú Európu po štyri desaťročia Studenej vojny, ba dokonca iná než tá, čo dohliadala na transformáciu Európy po Studenej vojne v 90. rokoch minulého storočia. V priebehu niekoľkých nadchádzajúcich rokov sa bezpochyby opäť pretransformuje v dôsledku hľadania koordinovaných odpovedí na bezpečnostné výzvy, pred ktorými stoja členské štáty začiatkom 21. storočia. NATO sa pravdepodobne bude musieť vyvíjať stále rýchlejšie v odpovedi na zmeny strategického prostredia, aby sa dokázalo vysporiadať s novými ohrozeniami členských štátov. Ale základy spolupráce v rámci Aliancie, menovite zdieľané hodnoty a záujmy, zostávajú verné zásadám jeho zakladajúcej zmluvy.

V období po útokoch na Spojené štáty 11. septembra 2001 a po historicky prvom uplatnení článku 5 sa NATO zaoberá zásadným prehodnotením spôsobu svojho fungovania, aby mohlo čeliť hrozbe terorizmu. Dokonca aj pred teroristickými útokmi sa Aliancia zaviazala k mimoriadne intenzívnemu programu aktivít. Vykonávala tri operácie krízového manažmentu na území bývalej Juhoslávie, pripravovala pôdu pre rozšírenie radov svojich členov, presadzovala prehlbovanie partnerstiev s krajinami a organizáciami ako v euroatlantickej oblasti tak

aj v širšom priestore. Dnes, keď sa úloha zaistovania bezpečnosti stáva stále viac komplexnou, je Aliancia zapojená do takého množstva oblastí činnosti, že nie je možné ju zredukovať na jedno heslo alebo slogan.

NATO zajtra

Ako Aliancia pokračuje vo svojom rozširovaní, bude musieť zladať záujmy rastúceho počtu krajín, ktoré sa usilujú o jednohlasné konanie. Zároveň sa zóna stability v Európe pravdepodobne rozšíri, a s ňou aj vyhliadky na hospodársku prosperitu. Ako Aliancia buduje užšie vzťahy s Ruskom, Ukrajinou a inými európskymi krajinami, Európa zanecháva za sebou svoju rozdelenú minulosť a stáva sa stále stabilnejším kontinentom. Tieto pozitívne trendy bude potrebné starostlivo rozvíjať.

I keď dochádza k zmenám v charaktere hrozieb, ktorým čelia členské štáty a v spôsobe, akým sa NATO s nimi vyrovnáva, predsa zásadné podložie Aliancie zostáva nezmenené. NATO poskytuje transatlantický politicko-vojenský rámec na zvládanie bezpečnostných výziev. Aliancia spája Európu a Severnú Ameriku a vyvažuje množstvo národných záujmov. Okrem toho sa NATO vyvíja z kolektívneho obranného štítu na manažéra bezpečnosti v tom najširšom zmysle slova, keďže predstavuje spoločenstvo hodnôt, ako sú demokracia a ľudské práva, rovnako ako aj spoločenstvo záujmov.

NATO / OTAN

Public Diplomacy Division / Division Diplomatie publique

1110 Brussels / Bruxelles

Belgium / Belgique

Web site : www.nato.int

Site Web : www.otan.nato.int

E-mail / Courriel : natodoc@hq.nato.int